

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE: RIDDER RENÉ VICTOR, HOOFDREDACTEUR

E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES: PROF. MR. RIDDER RENÉ VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HERDENKING VAN HET HONDERDJARIG BESTAAN

VAN DE VLAAMSE CONFERENTIE DER BALIE TE GENT OP 23 NOVEMBER 1973

IN AANWEZIGHEID VAN Z.M. DE KONING

IN HET VERLEDEN LIGT HET HEDEN

Rede van Mr. Paul VAN MALLEGEM, voorzitter van de conferentie

Het is voor mij een bijzondere eer, in aanwezigheid van het Staatshoofd, het honderdste werkjaar van de Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent officieel te openen.

De aanwezigheid van Uwe Majesteit verheugt ons en vervult ons met gevoelens van rechtmatige fierheid bij de herdenking van de stichting, honderd jaar geleden, van de Vlaamse Conferentie. Wij danken Uwe Majesteit voor de bevestiging aldus gegeven door het hoogste gezag in dit land, dat de doeleinden en de werking van onze Conferentie, met name de beoefening van de rechtswetenschap door middel van de Nederlandse taal en ten behoeve van de Vlaamse gemeenschap, officieel worden gewaardeerd en erkend.

In het verleden ligt het heden. In het nu wat worden zal. Bij deze plechtige viering past vanzelfsprekend bezinning over het verleden. Wat honderd jaar geleden aan de Balie van deze stad is gebeurd en honderd jaar lang met zoveel toewijding en doorzettingsvermogen door de besten van onze confraters werd gepresteerd verdient onze bewondering en strekt ons tot voorbeeld. Ik dank de Stafhouder omdat hij aanvaard heeft de historiek te schetsen van de Vlaamse Conferentie, waaraan hij zo gehecht is.

(Hierna werd de in dit nummer eveneens opgenomen rede door Stafhouder Piet Blomme uitgesproken.)

Voor de voorzitter van een jubilerende vereniging, waarvan het grandioos verleden ons zo even op schitterende wijze door een uitmuntend redenaar voor de geest werd opgeroepen, lijkt het wel een hachelijke on-

derneming een beeld op te hangen van de toekomst die haar te wachten staat.

„De toekomst immers, schrijft Toynbee¹, is zolang „ze toekomst blijft een bundel van alternatieve mogelijkheden, waarvan de meeste ongekend zijn.”

Wel kunnen we trachten het proces dat sommige van deze mogelijkheden realiseert te begrijpen en vooral het te beïnvloeden.

Derhalve heb ik getracht de euvels moed op te brengen een blik te werpen in de toekomst en de taken te omlijnen die, naar mijn bescheiden mening, de Vlaamse Conferentie in de komende jaren te wachten staan. Bij deze poging moet ik uiteraard vragen het grootste begrip te willen opbrengen voor de onvolkomenheden en de leemten die in dit betoog zeker niet zullen ontbreken.

In het jaarverslag van 1894-95 schrijft de toenmalige secretaris van de Vlaamse Conferentie, Mr. Oscar de Lichtervelde :

„Onze vreugd zal door U allen gedeeld worden, want, „wanneer de steeds klimmende vloed der democratie „in ons Vlaamsche land hooger en hooger zijn stem „laat hooren om onze miskende taalrechten te eischen, „dan zal ieder Vlaamsch hart zich verheugen bij den „voorspoed eener instelling die altijd op den eersten „rang gestreden heeft en blijft voortstrijden voor de „rechten van Vlaanderen's volk.”²

¹ A.J. Toynbee, *The Present-Day Experiment in Western Civilization*, London, 1962, bl. 3.

² Vlaamse Conferentie der Balie van Gent, verslag 1894-95.

In algemene termen gesteld lijkt het me nog steeds de voornaamste opdracht van de Vlaamse Conferentie, haar Vlaams en democratisch verleden getrouw, te blijven bijdragen tot de ontvoogding van de Vlaamse gemeenschap, uiteindelijk doel van de Vlaamse Beweging.

Wie zal echter kunnen ontkennen dat de omstandigheden sedert 1873 grondig gewijzigd zijn? Dat van de wet Cooremans in 1873 via de Gelijheidswet in 1898 naar de vernederlandsing van het gerecht in 1935 een hele afstand werd afgelegd op de weg naar een meer rechtvaardige behandeling van de Vlaamse rechtsonderhorigen?

Dat sedertdien o.m. door de opbloei van een eigen rechtsliteratuur in het Nederlands, die haar merkwaardige uitdrukking vond in uitgaven als het Rechtskundig Weekblad, de Algemene Practische Rechtsverzameling, het Tijdschrift voor Privaatrecht, de Algemene Modellenverzameling voor de rechtspraktijk, het Administratief Lexicon en vele andere, ook op het specifieke gebied van de rechtswetenschap de Nederlandse Cultuurgemeenschap in dit land stilaan een eigen gelaat wist te verwerven, dat thans ook in eigen instellingen een zelfstandig uitdrukkingsvermogen zoekt te bereiken?

Reeds August Vermeylen schreef, weliswaar in jeugdige overmoed, in zijn naderhand door hem zelf gelineariseerde Kritiek der Vlaamse Beweging:

"Dat voor een Vlaamse rechtbank Vlaams moet gesproken worden neem ik zonder verdere bewijsovervoering aan; het is een ongehoord feit, dat een mens kan aangeklaagd en veroordeeld worden in een taal die hij niet verstaat, en het pleit weinig voor het billijkheidsgevoel onzer vierscharen als zij dat niet erkennen. Maar als men de kritiek der instelling aandurft, waarom gaat men niet tot het einde toe?"³.

Inmiddels is deze kritiek volop aan de gang gekomen. We beleven een tijd van diepgaande kentering in onze hedendaagse maatschappij. Wellicht waren de veranderingen, niet alleen in de materiële omstandigheden van het leven, maar ook in de opvattingen van de mensen omtrent de wereld en omtrent de mens zelf, nooit voorheen in een dergelijke stroomversnelling geraakt als heden ten dage. Eén van de hoogste magistraten van het land kon onlangs gewagen van "het gerecht in de branding van de algemene contestatiebeweging"⁴.

Het lijkt dan ook geen twijfel dat een zelfstandige groepering van advocaten, die het welzijn van de gemeenschap waarin deze advocaten leven en werken

wil bevorderen, zich meer dan ooit zal moeten bekommeren om de inhoudelijke problemen die in deze gemeenschap aan de orde zijn, meer bijzonder dan waar deze problemen het eigen beroep betreffen, het recht en het gerecht in het algemeen of nog belangrijke raakvlakken er mede vertonen.

De jongste tijd werd herhaald gewezen – door prominente juristen, zoals prof. Van Gerven⁵, procureur-generaal Ganshof van der Meersch⁶, prof. Storme⁷ – op de creatieve taak van de rechtspraak in het medebepalen van de normen in functie van de maatschappelijke toekomstverwachting van een meer menswaardige wereld.

De voorbeelden zijn legio:

– welke inhoud zal men geven aan het begrip "goede zeden"?

– wat dient er verstaan onder grove beledigingen die de echtscheiding rechtvaardigen?

– zal een onderwijsinrichting een leraar kunnen ontslaan omwille van louter privé-aangelegenheden, zoals een echtscheiding of een huwelijk?

De rechtsceppende taak van de rechter, die niet alleen recht moet spreken in een concreet geval, maar daarenboven het recht in het algemeen moet voortstuwten, zal wellicht in de toekomst meer en meer aan betekenis winnen. Ten overstaan van het bepalen van dit beleid van de rechter kan de advocatuur vanzelfsprekend niet onverschillig toekijken. Het is de taak en de plicht van de advocaat door zijn ijver en zijn creativiteit dit beleid mede te helpen bepalen, de rechter voor te lichten, een brug te slaan tussen recht en realiteit, het nieuwe te helpen normeren. Mr. dr C. Schuyt, lector in de rechtssociologie aan de katholieke universiteit te Nijmegen, liet onlangs opmerken op de jaarvergadering van de Nederlandse Orde van Advocaten te Eindhoven dat volgens hem een advocaat er toe moet bijdragen nieuw recht te doen ontstaan, maar dat dit veelal niet gebeurt omdat de advocaat zich laat leiden door de haalbaarheid en niet door de wenselijkheid van een bepaald resultaat⁸.

Aldus laat de advocatuur zich echter een essentieel werkerterrein ontsnappen, nml. dat van de rechtsvorming. Het lijkt mij een voorname taak voor een vereniging als de Vlaamse Conferentie de advocaten bewust te maken van hun opdracht dienaangaande en door informatieavonden, colloquia, groepsdiscussies, er toe bij te dragen dat zij hun eigen vorming en bestendige bijscholing op zo diverse gebieden als de moderne psychologie, de hedendaagse literatuur, de wereldeco-

³ A. Vermeylen, Verzamelde Opstellen I, in Verzameld Werk, d. II, Brussel, 1951, bl. 67.

⁴ W.J. Ganshof van der Meersch, Overwegingen omtrent de kunst recht te spreken en de uitoefening van het rechterlijk ambt, rede uitgesproken op de plechtige openingszitting van het Hof van Cassatie op 3 september 1973, R.W. 1973-74, 113 v.

⁵ W. Van Gerven, Het beleid van de rechter, Antwerpen, 1973.

⁶ W.J. Ganshof van der Meersch, o.c.

⁷ M. Storme, De achterkant van het gerecht, kanttekeningen bij een openingsrede, R.W. 1973-74, 451 v.; Taak en opleiding van de magistratuur, randbedenkingen bij een colloquium, T.P.R., 1973, 293 v.

⁸ Zie: R.W. 1973-74 443 v.

nomie en dergelijke meer niet zouden verwaarlozen.

Mutatis mutandis kan op de advocaat het citaat worden toegepast van de heer Aydalot, eerste voorzitter van het Frans Hof van Cassatie, door procureur-generaal Ganshof van der Meersch in zijn jongste openingsrede aangehaald:

„La formation juridique du magistrat, même teintée d'une bonne culture générale, ne suffit plus. Placé à l'écoute du monde, il doit tout faire pour l'entendre et le comprendre, lui qui doit le juger”⁹.

Dient de advocaat bij te dragen tot het ontstaan van nieuw recht en moet de Vlaamse Conferentie daartoe blijven stimuleren, dan mag geenszins uit het oog worden verloren dat dergelijke taak voor de advocaat mogelijk moet worden gemaakt. Ere-deken van de Nationale Orde van Advocaten De Gryse mocht terecht aanstippen, ter gelegenheid van de inwerkingtreding van het Gerechtelijk Wetboek, dat “de balie (een instelling) is van publiek recht en één der grondvesten van de Justitie”¹⁰.

Nochtans stellen we heden ten dage vast dat ook de advocatuur op de schopstoel geraakt. Tot vervelens toe werd er op gewezen dat de Belgische Balie steeds ruimere gebieden van de rechtsbeoefening dreigt te verliezen, vandaag in ruime mate het sociaal en het fiscaal recht, morgen misschien de betwistingen in zaken van verkeersongevallen en zo wij niet nauwlettend toezien en vooral de nodige inspanningen niet opbrengen het communautair recht, dat met de opkomst en de ontwikkeling van de E.E.G. steeds meer aan belang zal winnen.

Zeër zeker loopt dit functieverlies voor een groot deel parallel met het functieverlies van de rechterlijke macht zelf, waar economisch sterke groepen hun conflicten liever niet door de hoven en rechtbanken laten beslechten, maar hun toevlucht nemen tot arbitrage of andere vormen van berechting, die zij sneller en doeltreffender menen te zijn, met het gevaar dat aldus elke controle over implicaties van openbare orde in dergelijke zaken verloren gaat. De Balie is het niet alleen aan zichzelf, maar ook aan de maatschappij verschuldigd hier wat aan te doen.

Voorzeker dient zij van overheidswege de nodige steun te verkrijgen en moet zij ook de wettelijke bescherming bekomen die zij verdient.

”Sed quid leges, sine moribus?”

De advocatuur dient er zelf voor in te staan dat zij efficiënt en doeltreffend de nodige rechtshulp kan brengen. In samenwerking met de autoriteiten van de Orde, op plaatselijk en op nationaal niveau, de eigen Raad der Orde en de Nationale Orde van Advocaten, met de andere conferenties van de Jonge Balie, met het Verbond van Belgische advocaten, moet onze

Vlaamse Conferentie blijven ijveren voor en zoeken naar alle oplossingen die het beroep van advocaat aan de hedendaagse noodwendigheden kunnen aanpassen, mits behoud van de noodzakelijke onafhankelijkheid en waardigheid die ons eigen moeten blijven. Wij moeten voldoende imaginatie opbrengen en voldoende durf aan de dag leggen om een verouderde deontologie aan te passen aan de moderne praktijk zonder de grondprincipes prijs te geven, om soepele vormen van samenwerking tussen advocaten en zelfs tussen advocaten en beoefenaars van andere beroepen, zoals accountants, uit te werken, waarbij niet uit het oog mag verloren worden dat ook kleinere kantoren onvermijdelijk een belangrijke rol zullen blijven spelen en overigens soms beter dan grote associaties het persoonlijk contact met de cliënt weten te verzekeren. Het degelijk organiseren van externe samenwerking met specialisten, waarvoor dan nauwkeurige beroepsregelen zouden moeten uitgewerkt worden, kan in deze wellicht een interessante uitkomst bieden.

De noodzaak van specialisatie, permanente opleiding en bijscholing, bv. op het gebied van rechtsvergelijking en Europees recht, een goede taakverdeling tussen de advocaten, vlotte contacten met correspondenten in binnen- en buitenland zijn zovele problemen van vitaal belang voor de advocatuur en voor een goede rechtsbedeling, waaraan onze Conferentie, naar het mij wil voorkomen, in de komende jaren een goed stuk van haar aandacht en van haar energie zal moeten wijden.

Heel in het bijzonder zou ik hier nochtans een lans willen breken voor een opdracht, die – het wil mij voorkomen – in het logische verlengde ligt van de idealen die de stichters en oorspronkelijke bezielers van de Vlaamse Conferentie nauw aan het hart lagen.

De vernederlandsing van het openbaar leven in Vlaanderen, van het gerecht meer in het bijzonder, vond immers haar uiteindelijke zin in overwegingen van volksverheffing en van sociale rechtvaardigheid. De ongelijkheid in de rechtsbedeling is een oud zeer waartegen de balie – het strekt haar tot eer – steeds met al haar krachten is opgekomen. La Fontaine dierf reeds schamper dichten:

”Selon que vous serez puissant ou misérables, les jugements de cour vous rendront blanc ou noir”¹¹.

Bekende boutades hebben ook in de jongste tijden op kernachtige wijze de vinger op de pijnlijke wonde gelegd: There are no courts of justice, only courts of law. – The courts are open to all, like the Savoy Hotel.

Bij de viering van 75 jaar Vlaamse Conferentie te Antwerpen mocht de burgemeester van deze stad, zelf advocaat, zich o.m. als volgt uitlaten over de zending van de advocaat:

”Er zorg voor te dragen dat het gerecht niet zij”het gerecht van een dogma, minder nog het gerecht

⁹ W.J. Ganshof van der Meersch, o.c., 127.

¹⁰ A. De Gryse, *R.W.* 1973-74, 675.

¹¹ Jean de La Fontaine, *Les animaux malades de la peste*.

”van een klasse met haar a priori’s en haar privileges, ”en zeker nooit het gerecht van een kaste”¹².

Dit brengt me er toe de aandacht te moeten vestigen op het feit dat in ons land, dat anderzijds nochtans aan de spits van de vooruitgang staat wat een groot aantal sociale voorzieningen betreft, het probleem van de rechtsbijstand nog steeds op een bevredigende oplossing ligt te wachten. Feit is dat aldus onvermogenen of minvermogenen niet over dezelfde waarborgen beschikken als meer bemiddelde lieden om hun rechten te doen gelden : financieel zijn zij gehandicapt vnl. in de keuze van hun raadsman maar ook bv. om zich deskundig te doen bijstaan of kosten van uitvoering e.a. voor te schieten.

In alle grote ons omringende landen, Nederland, Frankrijk, Duitsland, Engeland – ook in Oostenrijk, in de Verenigde Staten, werd overgegaan tot een uitgewerkte financiële staatstussenkomst om deze problemen op te lossen. Het Verbond van Belgische Advocaten en de Nationale Orde hebben reeds herhaaldelijk de aandacht gevestigd op deze kwestie en proeven van oplossing, die de onafhankelijkheid van de advocaat waarborgen, gesuggereerd.

Het gaat overigens niet alleen om financiële problemen. Psychologische factoren, zoals de drempelvrees die minvermogenende en dan ook meestal minder ontwikkelde lieden moeten overwinnen om zich tot een advocaat en tot het gerecht in het algemeen te wenden, spelen hier eveneens een grote rol. De afwezigheid van een oordeelkundig en vooruitstrevend sociaal beleid inzake rechtsbijstand moet noodzakelijk leiden tot toestanden en initiatieven die noch ideaal zijn voor de rechtsonderhorigen noch welgevallig voor de Balie. Het fenomeen van de wetswinkels is voorzeker een teken aan de wand en men zal het probleem niet oplossen door louter negatieve reacties als disciplinair optreden tegen medewerkende advocaten of opmerkingen in de zin van ”recht is geen koopwaar die in een winkel aan de man kan worden gebracht”.

Het lijkt mij dan ook een dringende taak voor alle verenigingen van advocaten zowel de financiële als de psychologische aspecten van de rechtsbijstand verder te bestuderen en de gepaste formules te bedenken waarbij, met de nodige waarborgen van degelijkheid en integriteit, die de Balie kan en moet verschaffen, de toegankelijkheid tot de consultatie en, waar nodig, tot het gerecht ook voor de intellectueel, cultureel en financieel minstbedeelden geen al te moeilijke zaak meer zou zijn. Ik ontveins mij niet dat een bevredigende oplossing op heel wat moeilijkheden zal stuiten, en wel voornamelijk lijkt het me enerzijds op een zekere apathie van de overheid t.o.v. dit probleem, ik bedoel dan niet onverschilligheid voor de grond van de zaak maar wel gebrek aan politieke wil om de nodige kredieten beschikbaar te stellen, en anderzijds,

helaas ook, op een gebrek aan consensus binnen de Balie i.v.m. de te volgen werkwijze en o.m. betreffende de aanvaarding zelf van het principe van een, weliswaar beperkte, staatstussenkomst in de vergoeding van de advocaten.

Persoonlijk komt het mij nochtans voor dat het niet langer aanvaardbaar is de last van de rechtsbijstand zo goed als uitsluitend te doen dragen door de stagiairs, zij die het reeds moeilijk hebben, zonder passende vergoeding voor de bewezen diensten, zoals het evenmin aanvaardbaar is de prodeanen geen volwaardige rechtshulp te verlenen.

Het moet mogelijk zijn – de buitenlandse voorbeelden bewijzen het – een systeem uit te werken waarbij de overheidsgelden door de advocatuur zelf worden beheerd en verdeeld, zodat de onafhankelijkheid van de advocaat gevrijwaard blijft, terwijl anderzijds een samenwerking tussen oudere en jongere advocaten, waarbij alleen deze laatsten, althans voorlopig, zouden worden vergoed ook een behoorlijke verdediging van de zgn. prodeanen kan waarborgen.

La Bruyère schrijft in zijn ”Caractères” over de advocaat : ”La fonction de l’avocat est pénible, laborieuse et suppose, dans celui qui l’exerce un riche fond et de grandes ressources”¹³.

Deze karaktereigenschappen en geestesgaven zullen wel nodig zijn.

In een recent verslag van de internationale vereniging van jonge advocaten wordt op overtuigende wijze aangetoond hoe de onafhankelijkheid van de advocaat in de komende jaren tevens én door de macht van de Staat én door deze van zijn eigen commercieel cliënteel wordt bedreigd.

De concentratie van de economische macht in steeds mindere handen, die dan nog van op afstand en van buiten onze eigen nationale grenzen, het beleid bepalen, lijkt me *on the long run* een grotere, zij het voorlopig nog meer bedekte bedreiging. Mochten de advocaten ooit gereduceerd worden tot passieve, zij het correcte uitvoerders van de wil van derden, zonder eigen inbreng in het proces van de rechtsvorming, dan zou de justitie zelf dreigen te verdorren en zou de loutere macht de wereld weleens kunnen beheersen.

Op haar eigen, bescheiden plaats, maar in samenwerking met alle andere advocatenverenigingen, in binnen- en buitenland, met de gerechtelijke wereld en de overheid, wil de Vlaamse Conferentie van de Balie van Gent blijven ijveren, met alle krachten, voor een maatschappij waarin het recht ten dienste staat van allen. Daartoe is het zeker onontbeerlijk dat wij, Vlamingen, ons zelf kunnen zijn. Waar nodig zal dit desgevallend, b.v. in de hoofdstad van dit land, nog moeten worden beklemtoond. Maar onze blik kan en

¹² L. Craeybeckx, *R.W.*, 1959-60, 2012.

¹³ Jean La Bruyère, *Caractères*, geciteerd door T. Colignon, *Initiation à la pratique du barreau*, Brussel, 1940, bl. 11.

moet thans dieper en verder reiken. De éénwording van Europa, ook op het politiek vlak, is wellicht de onontbeerlijke voorwaarde opdat deze Europese traditie, die gerechtigheid stelt boven macht, cultuur boven technische beschaving, niet zou worden verpletterd in de strijd tussen de wereldmachten, zo politieke als economische.

De bekende sociaal-filosoof Jean Ladrière zegt voortreffelijk : "Si le but immédiat de la construction européenne est de créer un instrument de puissance adapté aux conditions actuelles de la vie des collectivités, son but médiat et véritable est de permettre aux collectivités historiques qui en sont les porteuses de garder le contrôle de leur propre destin"¹⁴.

In 1905 mocht August Vermeylen zijn bekend opstel over Vlaamse en Europese Beweging besluiten met deze profetische woorden : "Om iets te zijn moeten wij Vlamingen zijn. Wij willen Vlamingen zijn om Europeeërs te worden"¹⁵.

Wij zouden er thans kunnen aan toevoegen : Wij moeten Europeeërs worden om Vlamingen te blijven.

Het zij mij geoorloofd, Sire, Hooggeachte Verga-

¹⁴ J. Ladrière, geciteerd door A. Coppé, De Europese uitdaging, Antwerpen, 1972, bl. 86.

¹⁵ A. Vermeylen, o.c., bl. 170.

dering, de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent en met haar alle Vlamingen uit te nodigen deze oproep te beantwoorden.

Sire, binnenkort verschijnt, onder de hoofdredactie van Mr. Geert Baert, het gedenkboek "De Vlaamse Conferentie der Balie van Gent 1873-1973".

In naam van het bestuur, druk ik de hoop uit de eer te mogen hebben dit geschiedkundig werk, dat tevens een aantal feestbijdragen en het verslag van deze feestviering zal inhouden, aan Uwe Majesteit te mogen aanbieden. Inmiddels zij het mij gegund, in naam van de Vlaamse Conferentie, Uwe Majesteit een adres te overhandigen, dat als volgt luidt :

"De Vlaamse Conferentie van de Balie bij het Hof van Beroep te Gent,

in feestvergadering naar aanleiding van de herdenking van haar honderdjarig bestaan, dankt Zijne Majesteit Koning Boudewijn om de blijken van belangstelling voor het werk van de Vlaamse Conferentie en om de vererende aanwezigheid van de Vorst op de jubelzitting ; bevestigt haar trouw aan de instellingen van het land ; zal verder al haar krachten blijven inspannen ten dienste van de Nederlandse Cultuurgemeenschap, voor de bevordering van het Vlaamse rechtsleven en tot verdediging van het recht."

DE TAEI IS GANSCH HET VOLK

Rede van Mr. Piet BLOMME, stafhouder van de orde van advocaten te Gent

Op 20 november 1873 werd het eerste bestuur van de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent verkozen.

Het initiatief tot de stichting van de Conferentie ging uit van een aantal jonge advocaten van deze Balie, die enkele maanden voordien, in mei 1873, een petitie hadden ontworpen, gericht tot de leden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers : "Wij verzoeken U onmiddellijk eene wet te stemmen waarbij den Vlaming wordt toegelaten voor het gerecht zijne moedertaal te spreken, en den rechter en der beschuldiging wordt opgelegd de taal, door den belanghebbenden verkozen, te gebruiken".

Wat vandaag verre geschiedenis lijkt, was bij het ontstaan van de Vlaamse Conferentie harde werkelijkheid. Nu deze Conferentie heden een zo grote bloei kent en feest viert, past het ook even terug te denken aan het verleden.

Na honderd jaar blijken de doelstellingen van de Conferentie nog steeds identiek met de beginselen die de stichters hebben geïnspireerd.

En honderd jaar Vlaamse Conferentie betekent tevens honderd jaar Gentse Balie, waar de rol van de Vlaamse Conferentie eenvoudig niet uit weg te denken is.

Immers, van meet af heeft de Vlaamse Conferentie haar plaats in de Balie ingenomen :

"De Conferentie stelt zich onder de bescherming des Tuchtraads. De stafhouder der orde is van rechtswege haar eere-voorzitter" (art. 3 van het Reglement).

Het is evenwel overbodig al te lang stil te staan bij dat verre verleden. Bij verscheidene gelegenheden, naar aanleiding van 50 jaar en 75 jaar bestaan, werd aan de heroïsche jaren omstandig herinnerd (A. Dua, Driekwart Eeuw Vlaams Rechtsleven, Drukkerij Vyncke, Gent ; R. Victor, Schets ener Geschiedenis van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen, De Vlijt, 1960). Een nieuw werk wordt aangekondigd (Geert Baert, Een Eeuw Vlaamse Conferentie der Balie te Gent, ter perse).

Evenwel meen ik dat het, op deze historische verjaardag, mijn plicht is ten overstaan van de Balie van vandaag, in grote trekken te herinneren aan het pio-

nierswerk door zovele Gentse confraters verricht in de loop van de voorbije honderd jaar.

De toestand in het gerecht was sinds 1830 gekenmerkt door volledige verfransing, wat niet zo verwonderlijk was, aangezien de balie zowel als de magistratuur voornamelijk in handen was van de verfranste hogere burgerij, terwijl ook het staatsbestuur in al zijn geledingen verfranst was.

Slechts zeer sporadisch gingen, in de jaren 1830 tot 1864, stemmen op voor vernederlandsing; zij vonden weinig weerklank. In 1840 werd het eerste Vlaams petitionnement ingediend, dat betrekking had op het gebruik van de Nederlandse taal bij de rechtbanken. In 1847 werd het Vlaams manifest van de letterkundigen Snellaert en Blommaert aan Zijne Majesteit Koning Leopold I en aan minister Rogier aangeboden.

Geen van beide oproepen kon de steun van de balie krijgen. Onder invloed nochtans van talrijke strijdend-Vlaamse genootschappen (de Tael is gansch het Volk, 1836; het Vlaamsch Gezelschap, 1847; Het Tael- en Letterkundig Congres, 1849; het Willemsfonds, 1851; 't Zal wel Gaen, 1854) ontstond een stroming, waarvoor de Balie tenslotte niet onverschillig kon blijven, daar toch heel wat advocaten ook politiek bedrijvig waren, en als pleiters ondervonden dat veel van hun fransonkundige cliënten aandrongen op procesvoering in het Nederlands.

Een paar zeer concrete gevallen zouden de stoot geven tot het ontstaan van de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent. In 1863 nam Mr. Julius Vuylsteke van deze balie, samen met Mr. Brack van de Antwerpse Balie, voor het Hof van Beroep te Brussel de verdediging waar van Jacob Karsman, een Antwerpenaar, die nagelaten had de naam van de drukker te vermelden op de uitgave van een gedicht, en daarvoor door de Correctionele rechtbank te Antwerpen tot een geldboete van 5 fr. was veroordeeld. Het Hof legde de advocaten op in het Frans te pleiten, waarop de beklagde en zijn raadslieden de zaal verlieten. Het arrest dat hierop volgde vernietigde het eerste vonnis en veroordeelde Karsman tot drie maanden gevangenisstraf.

Vanzelfsprekend gaf deze uitspraak aanleiding tot grote verontwaardiging in Vlaamse kringen.

De Gentse verdediger van Karsman slaagde erin enkele confraters te overtuigen dat de vernederlandsing van de Balie diende uit te gaan van de jongeren en zo werd in 1864 de *Gentse Advocatenclub* gesticht, die zich tot taak stelde de welsprekendheid in het Nederlands te oefenen en de rechtsproblemen te bestuderen.

De activiteit van deze voorloper van de Vlaamse Conferentie duurde slechts enkele jaren. Een nieuw incident zou dan de rechtstreekse aanleiding worden tot het ontstaan van de Vlaamse Conferentie.

In oktober 1872 deed Jozef Schoep, boekbinder te St.-Jans-Molenbeek, aangifte van de geboorte van een

kind op het Bureau van de Burgerlijke Stand van zijn gemeente en verzocht om een in het Nederlands gestelde akte. De beambte verklaarde dat de akte in de Franse taal zou worden opgesteld. Schoep weigerde de geboorte van zijn kind in het Frans aan te geven, deed dus geen aangifte en liep hiervoor een geldboete op van 50 fr.

In hoger beroep tegen dit vonnis wensten zijn verdedigers, Mrs. De Poorter en De Laet van de Antwerpse balie, voor de 4de kamer van het Hof van Beroep te Brussel, in het Nederlands te pleiten. De voorzitter van het Hof stond dit toe, maar eiste dat de pleidooien zin voor zin zouden vertaald worden door een tolk, waarop de verdediging hetzelfde vorderde voor het Franse rekvisitorium van de advocaat-generaal, wat geweigerd werd.

Het vonnis werd bevestigd.

Schoep stelde cassatieberoep in. Voor het Hof van Cassatie wilde Mr. De Laet zijn verdediging in het Nederlands voordragen, doch het woord werd hem door de voorzitter ontnomen. Ofschoon Mr. Edmond Picard, vooraanstaand advocaat van de Brusselse Balie, in de Franse taal, het verbod van de voorzitter een grove onrechtvaardigheid noemde, verbood het Hof van Cassatie de advocaten in het Nederlands te pleiten.

Het Cassatieberoep werd verworpen, o.m. met de volgende overwegingen:

"Considérant qu'aucune disposition d'organisation judiciaire n'exige que les membres de la Cour de Cassation comprennent les trois langues qui sont usitées en Belgique".

"Que d'autre part, l'avocat est légalement tenu de connaître le Français".

Uit alle hoeken van het land werden nu protesten geuit en petitie naar de Kamer gezonden.

"Nu was de maat volgemeten en het geduld der Vlaamingen ten einde. Van de zeekust tot aan Maaseik was het als ene ontploffing van verontwaardiging en verbittering, waarvoor het Ministerie en de Kamer zwichten moesten". Zo schrijft Paul Fredericq in zijn *"Geschiedenis der Vlaamsche Beweging"* (Gent 1906, blz. 112).

Te Gent waren het enkele stagiairs, onder wie Mr. Albert Fredericq, die – naar aanleiding van de zaak Schoep – het verzoekschrift van mei 1873 ontwierpen, verzoekschrift dat, ondertekend door 74 vooraanstaanden, onder wie oud-minister Rolin, talrijke leden van de Tuchtraad, de Bestendige Deputatie, de Provincieraad en de Gemeenteraad, aan de Kamer werd toegezonden.

Drie advocaten-volksvertegenwoordigers sloten zich aan bij dit verzoekschrift, dat in alle kringen grote indruk maakte. Immers voor het eerst kwamen de Vlaamse Juristen zelf en als korps op voor de vernederlandsing van het gerecht in strafzaken. Enkele maanden later werd het wetsvoorstel Coremans (dat reeds in 1872 was neergelegd en maanden lang bleef

liggen, nadat een gelijkaardig wetsvoorstel van volksvertegenwoordiger De Laet was verworpen) in Kamer en Senaat goedgekeurd en op 17 augustus 1873 door Zijne Majesteit Koning Leopold I bekrachtigd. In de provincies Antwerpen, Limburg, Oost- en West-Vlaanderen en in het gerechtelijk arrondissement Leuven mocht voortaan de rechtspleging in strafzaken in het Nederlands geschieden.

In de sfeer van deze gebeurtenissen bereidden Mr. Albert Fredericq, Mr. Julius Obrie en Mr. Julius Vuylsteke de stichting van een Vlaamse Conferentie van de Balie voor, die zich tot doel zou stellen: "de beoefening der Rechtswetenschap en der Rechterlijke welsprekendheid bij middel der Nederlandsche taal" (Reglement, art. 1).

Reeds bij de stichting werden een dertigtal advocaten, hoofdzakelijk jongeren, lid van de Conferentie en deze vatte dadelijk haar werking aan: wekelijkse zittingen in de gehoorzaal van de burgerlijke rechtbank, gewijd aan pleitoefeningen, gevolgd door een lezing over een juridisch onderwerp.

Jaar na jaar groeide gestadig het aantal leden en zeer intensief leerden de Gentse advocaten zich bekwaamen in het gebruik van de Nederlandse rechtstaal bij de uitoefening van hun beroep. Het aantal leden steeg tot meer dan honderd en, terwijl in 1874 slechts 151 zaken in het Nederlands werden gepleit tegen 471 in het Frans, waren het er in 1885 reeds 365 in het Nederlands tegen 594 in het Frans.

De Vlaamse Conferentie was in de eerste vijftig jaar van haar bestaan buitengewoon bedrijvig en strijdvaardig.

In de wet van 17 augustus 1873 waren immers veel leemten, veel wachtte nog op een regeling.

Talrijke verzoekschriften werden aan de gevestigde machten gericht, o.m. in verband met de rechtspleging in het Nederlands in strafzaken en de processen-verbaal van de gerechtelijke politie (25 maart 1881), het wetboek van rechtspleging bij de Landmacht en de benoeming van tolken bij de krijgsraden (12 januari 1885), de taalwet van 1873 (14 december 1886), de processen-verbaal in fiscale zaken (26 november 1888), de verplichting voor het openbaar ministerie in het Nederlands te rekwireren (12 december 1888), de leergangen in de Nederlandse rechtstaal aan de universiteit (12 januari 1890).

Aan Zijne Majesteit Koning Leopold werd een smeekschrift gericht om te verkrijgen dat het Kabinet voortaan de antwoorden op Vlaamse verzoekschriften tot genadeverlening en andere, in de landstaal zou stellen.

Een vertoogschrift werd aan de Ministers De Voldere en Lejeune gezonden voor de inrichting van Nederlandse leergangen van rechtspleging aan de universiteit te Gent, voor een betere vertaling van de wetten en besluiten in het Staatsblad, en voor het invoeren

van een Nederlandse rechtspleging bij de krijgsraden (26 maart 1891).

Op een officiële vertaling van het Burgerlijk Wetboek werd aangedrongen bij vertoogschrift van 15 juli 1893; "op de onmiddellijke inrichting van eenen Nederlandschen leergang aan de Hoogeschool te Gent, waarin naast het opstellen van notariële akten ook de beginselen van het burgerlijk recht zouden worden onderwezen", bij vertoogschrift van 8 februari 1894.

Op 16 april 1894 werd een petitie ingediend betreffende de verdediging in het Nederlands voor de krijgsraden, op 6 maart 1895, 2 maart 1896 en 10 februari 1898 ging het over het taalgebruik bij de militaire gerechten, tenslotte werd op 10 december 1896 een manifest toegezonden aan de voorzitter en de leden van de Senaat, strekkende tot erkenning van de Vlaamse taal als officiële taal in België.

Ook internationale problemen lieten de conferentie niet onberoerd. Op 4 maart 1897 werd door de Vlaamse Conferentie te Gent, als eerste in dit land, een vertoog goedgekeurd en aan de Consul van Griekenland overhandigd, met opdracht het aan de Stafhouder van de balie te Athene te bezorgen. De conferentie drukt daarin haar sympathie uit voor het Griekse volk tegen de "barbaarse overmacht der Turkse legerbenden" en huldigt "de eeuwige grondbeginselen van recht en rechtvaardigheid welke onafscheidbaar zijn – immer en altijd – van de onafhankelijkheid en de vrijheid".

Bij het 25-jarig bestaan van de Conferentie kon deze zich verheugen om het tot stand komen op 18 april 1898, van de gelijkheidswet De Vriendt-Coremans, die de gelijkheid tussen de twee landstalen voor alle wettelijke voorschriften vastlegt.

De feestrede op 12 november 1898 uitgesproken door de Voorzitter, Mr. Albert Fredericq, is een waardevol tijdsdocument.

De Vlaamse Conferentie was niet enkel bedrijvig in eigen kring, zij droeg haar idealen en haar streven eveneens over het Vlaamse land uit.

In 1885 richtte het Bestuur van de Vlaamse Conferentie een oproep tot de "doctoren in de rechten, gehuisvest in Vlaamsch België, Magistraten en Advocaten" en werd de *Bond der Vlaamse Rechtsgeleerden* gesticht, waaruit later de rechtskundige congressen zijn gegroeid (thans: de Vlaamse Juristenvereniging).

Het tot stand komen van de Bond was de onmiddellijke aanleiding tot de stichting van de Vlaamse Conferentie van de Balie te Antwerpen in 1886, en bevorderde de bewustmaking van de reeds bestaande Conferenties van de Jonge Balie in het Vlaamse land.

De Bond was ook de stuwende kracht bij de stichting van het Vlaams Pleitgenootschap te Brussel in 1891.

Het eerste Vlaams Rechtscongres werd gehouden te Antwerpen, op 24 juni 1900. Nadien hadden deze congressen regelmatig in verschillende steden van het Vlaamse land plaats, steeds met de actieve steun en de

intensieve medewerking van de Vlaamse Conferentie te Gent.

De Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent heeft in Vlaanderen zeker een pioniersrol gespeeld, waarvan de eerste periode werd afgesloten met Wereldoorlog I.

Veel werd verwezenlijkt, nog heel wat bleef te doen.

De wereldoorlog dwarsboomde vooralsnog verdere plannen. De werkzaamheden van de Conferentie werden stilgelegd. De voorzitter Mr. Leonard Willems, wees elke medewerking met de activisten af en ondertekende mede de brief aan de Duitse Gouverneur-Generaal voor België, – opgesteld door Mr. Louis Franck op 8 januari 1916 – waarin geprotesteerd werd tegen de Duitse inmenging in de vervlaamsing van de Rijksuniversiteit Gent.

Onmiddellijk na de bevrijding van het grondgebied werd de werking hervat. De traditie van de Vlaamse wetenschappelijke congressen werd in 1920 weer opgenomen.

Het 8ste congres voor rechtswetenschap had plaats te Gent op 19 september 1920, onder impuls van de voorzitter van de Bond der Vlaamse rechtsgeleerden, Mr. Louis Franck, en de voorzitter van de Vlaamse Conferentie te Gent, Mr. Leonard Willems.

Het 50-jarig bestaan van de Vlaamse Conferentie werd gevierd op 22 december 1923. Mr. Jules Storme was er de openingsredenaar en de activiteiten van de Conferentie namen opnieuw een hoge vlucht.

Op 22 november 1924 werd de openingsrede uitgesproken door Mr. August De Schrijver (De Strafrechtbanken in Engeland), op 23 januari 1926 door Mr. Jozef Goedertier (Vormen en Ontwikkeling in Contracten van Vennootschappen), op 15 januari 1927 door Mr. J. Ryffranck (Montalembert), op 17 december 1927 door Mr. Gabriel Vaerendonck (Handelseigendom) en op 9 november 1929 door Mr. Fernand Duchène (Het strafrecht der Gentse Schepenbanken tijdens de Middeleeuwen).

Ter gelegenheid van de 60ste verjaardag van de Vlaamse Conferentie op 18 november 1933 sprak Mr. Arthur Decordier de rede uit (De naoorlogse ontwikkeling der Dictatuur).

Waren de grote principes en doelstellingen van de Vlaamse Conferentie in ruime mate op weg naar verwezenlijking, er was nog heel wat te voltooien en af te werken, ook binnen de eigen balie.

De wetsvoorstellen en wetsontwerpen betreffende de vernederlandsing van het Gerecht, die aan de wet van 1935 voorafgingen, konden de Gentse balie en de Vlaamse Conferentie zeker niet onverschillig laten.

Zo stelt men vast dat de Federatie van Belgische Advocaten in 1931 het principe van de tweetaligheid huldigde voor de procedure in het Vlaamse land, terwijl de Conférence du Jeune Barreau te Brussel de eentaligheid voorstaat: Vlaamse procedure voor de rechtbanken in het Vlaamse land, Franse procedure

voor de rechtbanken van het Walenland (R.W. 1931-32, 120), standpunt dat door de stafhouder van de Brusselse Balie, Mr. Soudan, volmondig wordt bijgetreden (R.W. 1931-32, 33 v.).

Dit noopte de voorzitter van de Vlaamse Conferentie, Mr. Henri van de Velde, ertoe op de openingsvergadering van 12 december 1931 te verklaren dat "deze hervorming de Balie van Gent op een harde proef zal stellen".

"Dat de leden der Vlaamse Conferentie de wet zullen eerbiedigen, dat hoeft niet gezegd te worden: als advocaten zijn we de eerste dienaars der wet. Maar de leden der Vlaamse Conferentie zullen ook niet vergeten dat ze behoren tot één grote familie "de Balie", waar de eerste plicht is gentlemen te zijn tegenover andersdenkende confraters en waar de leuze luiden moet "Omnia Fraterne" (R.W., 1931-32, 199).

Dat ook in de eigen balie inderdaad de meningen verdeeld waren bleek al dadelijk: door oud-voorzitter van de Conferentie Mr. Joseph Zenner werd een verslag opgesteld waarin hij de stelling verdedigde dat de Gentse balie zich bij de vernederlandsing zou aansluiten.

Dit verslag werd afgewezen door de raad van de orde die zich met meerderheid van stemmen tegen het wetsontwerp betreffende de vernederlandsing van het Gerecht uitsprak (R.W. 1933-34, 208).

Dit kon zeker geen verwondering baren.

Eerst op 20 december 1913 hadden 25 advocaten van deze Balie de wens uitgedrukt hun adres in het Nederlands te zien prijken op de lijst van de orde.

De beraadslagingen van de raad geschieden nog steeds in het Frans, ook de verslagen werden in die taal geacteerd. Het tableau was ééntalig in het Frans gesteld, werd nadien tweetalig gedrukt en bleef dit zelfs tot het jaar 1950.

De doorbraak van de Vlaamse democratie was evenwel niet te stuiten.

Ter gelegenheid van de openingsvergadering op 14 december 1935 kon de voorzitter van de Conferentie, Mr. Henri Van de Velde, wijzen "op het groot belang van de vervlaamsing van het Gerecht" en huldigde hij "het pionierswerk van de heren Kluyskens en Fredericq inzake Vlaamse Rechtswetenschap" (R.W. 1935-36, 543).

De activiteiten van de Vlaamse Conferentie verlopen nu telkenjare volgens een haast klassiek patroon.

Het jaar wordt ingezet met een luisterrijke openingszitting met verwelkoming door de voorzitter, verslag van de secretaris, feestrede door een confrater – bij voorkeur van de eigen Balie –, repliek van de stafhouder.

Lezingen worden gehouden in verband met de beroepsplichten van de advocaat, thans met goedkeuring van en onder aanbeveling door de raad van de orde.

Spreekbeurten worden georganiseerd over één of

ander juridisch onderwerp of onderwerp van algemeen belang.

Er komen zelfs excursies bij en gezellige bijeenkomsten.

De Vlaamse Conferentie blijft evenwel haar doelstellingen getrouw en op 12 en 24 oktober 1936 wordt een "manifest aan de Tuchtraad betreffende het gebruik der talen" goedgekeurd.

Ook de pleitoefeningen, die sedert Wereldoorlog I op de achtergrond waren geraakt, worden hernomen.

De wereldbrand die in 1939 werd gesticht en ons land gedurende de jaren 1940 tot 1944 teisterde, verlamde opnieuw de activiteiten van de Vlaamse Conferentie en beperkte ze tot enkele besloten vergaderingen en samenkomsten.

Na wereldoorlog II duurde het evenwel niet lang vooraleer de werkzaamheden van de Vlaamse Conferentie konden worden hernomen. Reeds op 10 februari 1945 had de jaarlijkse openingszitting plaats. Spreker was Mr. Hendrik Fayat, die onder de titel "Dumbarton Oaks", handelde over de voorbereidende besprekingen tot de oprichting van de organisatie der Verenigde Naties, een wel zeer actueel onderwerp.

In 1948 bestond de Vlaamse Conferentie 75 jaar, feit dat op 20 en 21 november 1948 plechtig werd gevierd onder voorzitterschap van Mr. Edmond Blanchaert. Wijlen Mr. Theo Lefèvre sprak de feestrede uit met als onderwerp "De Elite" en Mr. André Dua schetste de geschiedenis van de Vlaamse Conferentie van de Balie te Gent.

Op 26 oktober 1949 riep het bestuur van de Vlaamse Conferentie de leden op voor een bespreking van enkele belangrijke problemen, waaronder de reorganisatie van het Bureau voor Kosteloze Raadpleging, de opleiding van de stagiairs, de deontologische lessen en de pleitoefeningen. Tevens werd een motie aan de raad van de orde gezonden betreffende de vernederlandsing van zijn werking.

Ter gelegenheid van de openingszitting op 19 november 1949 mocht stafhouder Mr. Maurice Boddaert meedelen dat de raad van de orde op dit verzoek zou ingaan.

Op 18 maart 1950 besliste de raad van de orde inderdaad "dat in de raad ieder de taal van zijn keuze mag spreken, doch dat de processen-verbaal in het Nederlands zullen gesteld worden."

Voor het eerst werden de uitnodigingen tot de verkiezing van de stafhouder en de leden van de raad van de orde uitsluitend in het Nederlands gesteld.

Uit dit alles blijkt duidelijk dat de taak die de Vlaamse Conferentie zich bij haar ontstaan had gesteld, hoewel door de jaren heen aangepast aan de omstandigheden, de noden en de bereikte verwezenlijkingen, nog steeds actueel blijft, doch dat de Vlaamse Conferentie erin slaagt zich meer en meer te integreren in de balie.

Haar interesse gaat niet uitsluitend naar de verne-

derlandsing, die nog altijd niet volkomen is, doch tevens naar de kernproblemen van het beroep en de opleiding van de jonge advocaten. Mr. Dua formuleerde het bij de 75e verjaardag van de Conferentie als volgt:

"We constateren dat de doeleinden, welke in de geest der stichters hebben bestaan, bereikt geworden zijn, althans in theorie. De verschillende wetten waarvoor de Conferentie zolang in het gelid stond, zijn geen vrome wensen meer, doch tastbare realiteit.

Ook de beoefening van de rechtswetenschap en van de welsprekendheid in de Nederlandse taal is levendige werkelijkheid geworden..." en hij voegde eraan toe:

"Nochtans schijnt de taak der Conferentie thans duidelijker en zuiverder dan ooit te zijn. Nu is het mogelijk geworden te ijveren met volle krachten voor de vorming van jonge juristen. De opleiding der universiteit volstaat niet, het rechtsleven in de praktijk stelt hoge eisen en vraagt bestendige zelfvorming. Allen hebben wij ondervonden hoezeer de eerste jaren aan de balie lastig en zwaar zijn. Daar heeft de Conferentie een schone taak door het contact te verwezenlijken tussen ouderen en jongeren, door te zorgen voor de gewenste vriendschapsbanden, door als een wijze raadgeefster op te treden voor de jongeren onder ons..." (A. Dua, Driekwart Eeuw Vlaams Rechtsleven, blz. 31-32).

In die geest en onder het voorzitterschap van illustere confraters, breidt de activiteit van de Conferentie zich verder uit. Belangstelling gaat thans ook uit naar het buitenland: vooraanstaande sprekers uit Nederland, Frankrijk, Engeland, Polen, Zuid-Afrika en zelfs Canada worden uitgenodigd om voor een ruim publiek een thema te behandelen dat niet altijd louter juridisch is, doch bij voorkeur algemene belangstelling kan wekken.

De internationale relaties van de Vlaamse Conferentie beperken zich overigens niet tot het uitnodigen van buitenlandse sprekers, ze hebben in de loop van de jaren ook geleid tot regelmatige contacten met advocatenverenigingen in Nederland, Frankrijk, Luxemburg, Duitsland, Engeland, Italië en de Verenigde Staten van Amerika.

Aldus overschrijdt de Vlaamse Conferentie de landsgrenzen en straalt haar werking uit tot ver buiten het gerechtsgebouw in zijn letterlijke en in zijn figuurlijke betekenis.

In 1952 wordt te Gent de Algemene Practische Rechtsverzameling gesticht, volkomen in de lijn van het doel en de werking van de Vlaamse Conferentie.

Aan de basis van het ontstaan van de Rechtsverzameling ligt zonder twijfel de inspiratie van de Vlaamse Conferentie en van verscheidene van haar actieve leden.

Die geest heeft geleid tot het uitgeven van het Tijdschrift voor Privaatrecht en de Algemene Modellenverzameling.

Ook op die wijze wordt een traditie voortgezet, die

herinnert aan de belangrijke rol die de confraters Mrs. Kluyskens en Fredericq hebben gespeeld in de ver nederlandse van de rechtswetenschap.

Nog éénmaal, nl. in 1956, werd door de Vlaamse Conferentie een motie goedgekeurd en aan Zijne Majesteit de Koning gezonden, naar aanleiding van de tegen rechter Grootaert, magistraat in de Kongo, gevoerde afdanking wegens het feit dat hij in de Kongo vonnissen wees in het Nederlands, in zaken waarin Vlamingen waren betrokken.

Na honderd jaar is de rol van de Vlaamse Conferentie zeker niet uitgespeeld.

Haar doel blijft nog altijd actueel: de taal als in-

strument van haar leden, in dienst van het Recht en tot verheffing van het Vlaamse volk.

Vandaag mag worden gesteld dat de Vlaamse Conferentie met fierheid kan terugblikken op honderd jaar geloof in en strijd voor een gerechtvaardigd ideaal. Zij heeft een bijzondere bijdrage geleverd tot de ontvoogding van ons volk, als onmiskenbare factor in de Vlaamse Beweging.

Haar honderd jaar activiteit en de inzet van zovelen van haar leden hebben tot verwezenlijkingen geleid waarop de gehele Gentse Balie groot kan gaan en die het bewijs hebben geleverd van de waarde van haar doelstellingen. Inderdaad: De Taal is gans het Volk.

RECHTSpraak

HOF VAN CASSATIE

VERENIGDE KAMERS—8 MAART 1973

Eerste voorzitter: de h. Belpaire

Raadsheer-verslaggever: Baron Richard

Procureur-generaal: de h. Ganshof van der Meersch

Advocaten: Mrs. De Bruyn en Demeur

Gewijsde—Misdrif dat een bestanddeel is van een misdrijf uit onvoorzichtigheid—Art. 65 Sw.—Strafrechter heeft echter twee afzonderlijke straffen uitgesproken—Gewijsde: in principe geen verband tussen de twee misdrijven—Tegenstrijdigheid tussen de redegeving en de beslissing zelf—Onzekerheid omtrent het gewijsde.

Wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, dat een bestanddeel is van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp van een of meer afzonderlijke telastleggingen uitmaakt, is de rechter ertoe gehouden, in geval van onsplitsbaarheid van het feit en met toepassing van art. 65 Sw., slechts een enkele straf, de zwaarste, uit te spreken.

Daaruit volgt dat, wanneer de strafrechter afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is gemaakt, in principe verplicht is de fout die het voorwerp van een afzonderlijke telastlegging is geweest, als vreemd aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid te beschouwen.

Ten deze echter heeft de strafrechter, door de verdachte wegens elk van de telastleggingen tot afzonderlijke straffen te veroordelen, de feitelijke eenheid tegengesproken die hij in de motieven van zijn beslissing had vastgesteld. De burgerlijke rechter is dan wegens het ontbreken van zekerheid omtrent het rechterlijk gewijsde ten opzichte van deze eenheid, niet door de strafrechtelijke beslissing gebonden.

Snoeck t/ N.V. U.P.B.

Gelet op het bestreden arrest, op 27 april 1971 gewezen door het Hof van beroep te Brussel, rechtdoende als rechtscollege waarnaar de zaak is verwezen;

Gelet op het arrest, op 19 september 1968 door het Hof gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 9 en 97 van de Grondwet, 2 en 65 van het Strafwetboek, 1, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 360 van het Wetboek van strafvordering, 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek en, ondergeschikt, 23, 24, 26 en 28 van het Gerechtelijk Wetboek,

doordat het bestreden arrest, om de rechtsvordering van verweerster gegrond te verklaren die ertoe strekte van eiser terugbetaling te bekomen van de vergoedingen die zij als verzekeraar van zijn burgerrechtelijke aansprakelijkheid heeft betaald ten gevolge van een ongeval waarvoor hij aansprakelijk werd verklaard, de staat van alcoholintoxicatie van eiser op het ogenblik van het ongeval beschouwt als een zware fout die in oorzakelijk verband staat met het ongeval zoals het zich heeft voorgedaan, en doordat het aldus oordeelt hoewel eiser, op vervolging van het openbaar ministerie ten gevolge van hetzelfde ongeval, bij in kracht van gewijsde gegaan arrest van 8 februari 1963 van het Hof van beroep te Luik werd veroordeeld, enerzijds, tot een enkele straf wegens doden door onvoorzichtigheid en samenhangende overtredingen van het verkeersreglement, en, anderzijds, tot een afzonderlijke straf om op een openbare plaats een voertuig te hebben bestuurd na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt dat het alcoholgehalte van zijn bloed op het ogenblik dat hij bestuurde ten minste 1,5 gram per duizend bedroeg, en weigert aan te nemen dat door deze strafrechtelijke beslissing zeker en noodzakelijk werd gevonnisd dat de staat van alcoholintoxicatie van eiser noch de oorzaak noch een van de oorzaken is geweest van het ongeval waarvoor eiser aansprakelijk werd verklaard, op grond dat de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is niet gebonden is door de beslissing van de rechter die kennis nam van de strafvordering wanneer deze laatste, hoewel hij over de strafvordering uitspraak heeft gedaan zoals hierboven is gezegd, niettemin ook heeft geoordeeld dat de als vaststaand erkende staat van

alcoholintoxicatie de oorzaak of een van de oorzaken is geweest van het ongeval waarvoor de beklaagde aansprakelijk werd verklaard, dat, ten deze, het arrest van 8 februari 1963 van het Hof van beroep te Luik de veroordeling van eiser wegens onopzettelijk doden onder meer heeft gegrond op de overweging dat de hoge dosis alcohol die in het bloed van eiser werd vastgesteld noodzakelijk een aanzienlijke vermindering van zijn verantwoordelijkheidszin moest meebrengen en hem moest beletten de risico's en moeilijkheden van het besturen van een auto gepast te beoordelen, dat een dergelijke overweging, die er niet alleen toe strekte de verhoging van de in eerste aanleg uitgesproken straffen en de intrekking van het uitstel te rechtvaardigen, zeker en noodzakelijk impliceert dat de strafrechter van oordeel is geweest dat er, ten deze, een klaarblijkelijk causaal verband bestond tussen de alcoholintoxicatie en het litigieuze ongeval zoals het zich heeft voorgedaan, en dat de omstandigheid dat het bedoelde arrest op het geheel van de feiten niet een enkele straf, de zwaarste, heeft toegepast zonder invloed blijft op de erkenning van dit oorzakelijk verband,

terwijl het arrest van 8 februari 1963 van het Hof van beroep te Luik, rechtdoende in strafzaken, geenszins de betekenis en draagwijdte heeft die genoemde gronden van het bestreden arrest eraan toekennen en niet is aangetast door de tegenstrijdigheid die deze gronden onderstellen; dit arrest, rechtdoende in strafzaken, nu het de telastleggingen zoals de eerste rechter ze had vastgesteld bewezen en de uitgesproken straffen "wettelijk" heeft verklaard, daardoor zelf, zeker en noodzakelijk heeft beslist dat deze straffen stroken met artikel 65 van het Strafwetboek en, bijgevolg, ook dat de staat van alcoholintoxicatie van eiser niet in oorzakelijk verband staat met het litigieuze ongeval; uit geen enkele van de vaststellingen, overwegingen of beschikkingen van ditzelfde strafarrest volgt dat, hoewel het eiser tot afzonderlijke straffen heeft veroordeeld, enerzijds, wegens doden door onvoorzichtigheid en, anderzijds, om in staat van alcoholintoxicatie een voertuig te hebben bestuurd, het heeft geoordeeld dat er tussen de alcoholintoxicatie en het litigieuze ongeval een klaarblijkelijk causaal verband bestond; dit arrest niets dergelijks verklaart en ten slotte op grond van zijn bewoordingen en zijn context geenszins kan worden aangenomen dat het de veroordeling van eiser heeft gegrond op de in de bovenbedoelde redenen van het bestreden arrest overgenomen overweging, of dat het voorwerp van een dergelijke overweging niet alleen de rechtvaardiging van de verhoging van de straffen en de intrekking van het uitstel zou zijn, of dat het de vaststelling van het bestaan van een klaarblijkelijk causaal verband tussen de alcoholintoxicatie van eiser en het litigieuze ongeval impliceert, en terwijl het bestreden arrest, dat aldus gegrond is op genoemde verkeerde vaststellingen en verklaringen die onverenigbaar zijn met de bewoordingen van het arrest van 8 februari 1963 van het Hof van beroep te Luik, rechtdoende in strafzaken, en met wat dit verstandig uitgelegd en begrepen arrest, ten deze, zeker en noodzakelijk heeft beslist, de bewijskracht heeft miskend van dit arrest rechtdoende in strafzaken (schending van de artikelen 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek) alsmede het gezag van dit in kracht van gewijsde gegaan arrest (schending van de artikelen 3 en 4 van de

wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, van artikel 360 van het Wetboek van strafvordering en, ondergeschikt, van de artikelen 23, 24, 26 en 28 van het Gerechtelijk Wetboek) en bovendien, op grond van een zogenaamde tegenstrijdigheid die niet bestaat in het bedoelde strafarrest, heeft geoordeeld dat de omstandigheid dat dit arrest op het geheel van de feiten niet een enkele straf, de zwaarste, heeft toegepast zonder invloed is op de erkenning van het oorzakelijk verband tussen de staat van alcoholintoxicatie van eiser en het litigieuze ongeval, en zulks in weerwil van het beginsel dat de strafrechter oplegt alleen wettelijke straffen uit te spreken (schending van de artikelen 2 en 65 van het Strafwetboek en 9 en 97 van de Grondwet):

Overwegende dat de beslissing waartegen het middel is gericht onverenigbaar is met het arrest van verwijzing van 19 september 1968;

Dat het middel identiek is met het middel dat door dit arrest werd aangenomen;

Dat het, derhalve, door de verenigde kamers van het Hof moet worden onderzocht;

Overwegende dat het in kracht van gewijsde gegaan arrest dd. 8 februari 1963 van het Hof van beroep te Luik eiser heeft veroordeeld, enerzijds, tot een enkele straf wegens het doden op 8 januari 1962 door onvoorzichtigheid en overtredingen van het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer (telastleggingen 1, 2a en 2d) en, anderzijds, tot een afzonderlijke straf om een voertuig te hebben bestuurd na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt dat het alcoholgehalte van zijn bloed op het ogenblik dat hij bestuurde ten minste 1,5 gram per duizend bedroeg (telastlegging 2 c);

Overwegende dat wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, dat een bestanddeel is van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp uitmaakt van een of meer afzonderlijke telastleggingen, de rechter ertoe gehouden is, in geval van onsplitsbaarheid van het feit en met toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek, slechts een enkele straf, de zwaarste, uit te spreken;

Overwegende dat daaruit volgt dat, wanneer de strafrechter afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is gemaakt, in principe verplicht is de fout die het voorwerp van een afzonderlijke telastlegging is geweest als vreemd aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid te beschouwen;

Overwegende echter dat het arrest van 8 februari 1963 in zijn motieven beslist dat de door de beklaagde gedronken dosis alcohol bij hem noodzakelijk "een aanzienlijke vermindering van zijn verantwoordelijkheidszin moest meebrengen en hem moest beletten de risico's en moeilijkheden van het besturen van een auto gepast te beoordelen";

Dat uit de context van het arrest volgt dat de hierboven overgenomen overweging zowel betrekking heeft op de telastlegging van onopzettelijk doden als op de telastlegging een voertuig te hebben bestuurd met in het bloed een alcoholgehalte van ten minste 1,5 gram per duizend;

Dat het bestreden arrest, derhalve, uit de motieven van het arrest van 8 februari 1963 wettelijk heeft kun-

nen afleiden dat dit arrest het bestaan heeft vastgesteld van een oorzakelijk verband tussen de alcoholintoxicatie en het ongeval zoals het zich heeft voorgedaan;

Overwegende dat de strafrechter, door de bestuurder van het voertuig wegens elk van deze telastleggingen tot afzonderlijke straffen te veroordelen, de feitelijke eenheid heeft tegengesproken die hij in de motieven van zijn beslissing had vastgesteld, zodat de burgerlijke rechter, wegens het ontbreken van zekerheid omtrent het rechterlijk gewijsde ten opzichte van deze eenheid, niet door de strafrechtelijke beslissing gebonden was;

Dat het bestreden arrest, derhalve, het gezag van gewijsde van deze beslissing niet heeft geschonden;

Dat het middel niet kan worden aangenomen;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt eiser in de kosten.

NOOT—Bovenstaand arrest verwerpt het cassatieberoep tegen Hof Brussel, 27 april 1971, *Par.*, 1971, II, 235; dit laatste arrest werd gewezen na Cass., 19 september 1968, *R.W.*, 1968-69, 642.

Betreffende het probleem zie men: Cass., 2 februari 1970, *R.W.*, 1969-70, 1790, met noot; Cass., 21 mei 1970, *Par.*, 1970, I, 827 en het advies van procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH; Cass., 24 juni 1970, *R.W.*, 1970-71, 29; Cass., 18 september 1970, *R.W.*, 1970-71, 411 en het advies van procureur-generaal GANSHOF VAN DER MEERSCH; Cass., 27 november 1970, *R.W.*, 1970-71, 1754; Cass., 11 maart 1971, *Par.*, 1971, I, 643; Cass., 27 januari 1972, *R.W.*, 1972-73, 899.

Met betrekking tot de onzekerheid omtrent het gewijsde en de tegenstrijdigheid tussen de motivering en het dictum zie men ook: Cass., 13 november 1968, *Par.*, 1969, I, 266; Cass., 22 mei 1969, *R.W.*, 1969-70, 1191; Cass., 4 november 1971, *Par.*, 1972, I, 221, *J.T.*, 1972, 424, met noot van M. MAHIEU; Cass., 4 februari 1972, *Par.*, 1972, I, 524; Cass., 13 april 1972, *Par.*, 1972, I, 742.

Zie verder het elders in dit nummer gepubliceerde cassatie-arrest van 13 april 1973. C.

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER—13 APRIL 1973

Voorzitter: Ridder Rutsaert

Raadsheer-verslaggever: de h. Sury

Advocaat-generaal: de h. Dumon

Advocaten: Mrs. A. Bayart en R. Philips

Gewijsde—Misdrijf dat een bestanddeel is van een misdrijf uit onvoorzichtigheid—Art. 65 Sw.—Strafrechter heeft echter twee afzonderlijke straffen uitgesproken—Gewijsde: in principe geen verband tussen de twee misdrijven—Beweerde tegenstrijdigheid tussen de strafrechtelijke beslissing en de redengeving op de vordering van de burgerlijke partij.

Een verzekerde die een verkeersongeval had veroorzaakt, werd wegens het toebrengen van onopzettelijke letsels en wegens het rijden onder invloed tot twee afzonderlijke straffen veroordeeld. In de motivering betreffende de vordering van de burgerlijke partij rele-

veerde de strafrechter dat door "het feit" gepleegd door de veroordeelde aan de burgerlijke partij een schade werd veroorzaakt die hij dient te vergoeden.

Wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, is de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, er in principe toe gehouden het misdrijf van het rijden onder invloed als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid.

De strafrechter, die door het opleggen van twee afzonderlijke straffen impliciet doch noodzakelijk het oorzakelijk verband heeft uitgesloten tussen eensdeels het rijden onder invloed en anderdeels het misdrijf uit onvoorzichtigheid waarvan, luidens de telastlegging, de burgerlijke partij het slachtoffer was, heeft door "het feit" dat aan deze partij schade heeft veroorzaakt, enkel dit laatste misdrijf bedoeld, zodat zijn beslissing op geen tegenstrijdige redenen steunt.

Lechat t/ N.V. Union et Phénix espagnol

Gelet op het bestreden arrest, op 6 april 1971 door het Hof van beroep te Gent gewezen;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 65 van het Strafwetboek, 1319, 1320 van het Burgerlijk Wetboek, 3 en 4 van de wet van 17 april 1878 houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering,

doordat het arrest eiser veroordeelt tot het betalen aan verweerster van de sommen welke deze, als verzekeraar van de burgerlijke aansprakelijkheid van eiser, had uitgegeven tengevolge van het door eiser op 4 december 1966 te Meulebeke veroorzaakte ongeval, om de reden dat de dronkenschap van eiser in oorzakelijk verband stond met het ongeval, en het middel verwerpt waardoor eiser in conclusie liet gelden dat de correctionele rechtbank te Kortrijk bij vonnis van 11 januari 1967 tegen hem twee onderscheiden straffen had uitgesproken, namelijk een voor onopzettelijke slagen en verwondingen en een voor dronkenschap, en dat zulks het bestaan van een oorzakelijk verband tussen de dronkenschap en het ongeval uitsloot, en doordat het arrest zijn beslissing steunt op de beschouwing dat ten deze de strafrechter de vraag naar gezegd oorzakelijkheidsverband noch impliciet noch expliciet heeft beoordeeld, dat het niet met zekerheid blijkt dat de strafrechter het probleem betreffende de eendaadse samenloop onder ogen heeft genomen, noch dat hij dat probleem heeft onderzocht in het licht van de stelling van eiser, volgens welke, indien het betwiste oorzakelijkheidsverband ten deze bestond, slechts één straf had mogen uitgesproken worden, dat de stelling van eiser trouwens betwistbaar is, dat de rechtspraak vaak die stelling verwerpt, dat er gevallen zijn waarin de strafrechter, na uitdrukkelijk het oorzakelijkheidsverband tussen de dronkenschap en het ongeval te hebben vastgesteld, niettemin twee straffen uitspreekt, en dat het ongewenst is uit strafrechtelijke beslissingen burgerlijke gevolgen af te leiden waaraan de strafrechter waarschijnlijk niet gedacht heeft,

terwijl overeenkomstig artikel 65 van het Strafwetboek, indien er een oorzakelijkheidsverband bestond tussen de dronkenschap van eiser en het ongeval, en indien derhalve die dronkenschap een bestanddeel uitmaakte van het misdrijf van slagen of verwondingen door onvoorzichtigheid, de strafrechter wegens die dronkenschap

en die onopzettelijke slagen en verwondingen, slechts één enkele straf mocht uitspreken,

terwijl dienvolgens, nu ten deze het vonnis van de correctionele rechtbank tegen eiser twee afzonderlijke straffen had uitgesproken, namelijk een wegens onopzettelijke slagen en verwondingen en een wegens dronkenschap, en nu daarenboven dit vonnis geen enkele tegenstrijdigheid vertoont doordat het tevens zou verklaard hebben dat er tussen de dronkenschap en het ongeval een oorzakelijkheidsverband bestond, het arrest, door te beslissen dat het niet vaststond dat dit vonnis het bestaan van dat oorzakelijkheidsverband had uitgesloten, de bewijskracht miskent welke krachtens de artikelen 1319 en 1320 van het Burgerlijk Wetboek aan gezegd correctioneel vonnis wordt gehecht,

en terwijl daaruit verder volgt dat, aangezien gezegd vonnis, dat in kracht van gewijsde is gegaan, het bestaan van een oorzakelijkheidsverband tussen de dronkenschap van eiser en het door hem veroorzaakt ongeval had uitgesloten, het arrest, door niettemin te beslissen dat dit oorzakelijkheidsverband vaststaat, het gezag van het rechterlijk gewijsde heeft miskend dat door de artikelen 3 en 4 van voormelde wet van 17 april 1878 aan gezegd correctioneel vonnis wordt gehecht :

Overwegende dat eiser vervolgd werd uit hoofde van : 1° door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg onopzettelijk slagen of verwondingen aan de burgerlijke partijen Vandemoortele Achiel en Callens Gérard te hebben toegebracht ; 2° in staat van dronkenschap, op een openbare plaats, een auto te hebben bestuurd ; 3° op een openbare plaats een auto te hebben bestuurd, na alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid te hebben gebruikt dat het alcoholgehalte in zijn bloed, op het ogenblik dat hij bestuurde, ten minste 1,5 gram per duizend bedroeg ;

Overwegende dat het vonnis, op 11 januari 1967 door de correctionele rechtbank te Kortrijk gewezen en in kracht van gewijsde gegaan, enerzijds wegens het misdrijf uit onvoorzichtigheid en anderzijds wegens de met toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek vermengde feiten van dronkenschap en alcoholintoxicatie aan het stuur, twee afzonderlijke straffen uitsprak ;

Overwegende dat wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een of verscheidene afzonderlijke telastleggingen, de strafrechter wegens de onsplitsbaarheid van het feit en met toepassing van artikel 65 van het Strafwetboek, ertoe gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken ;

Overwegende dat daaruit volgt dat wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, in principe ertoe gehouden is de misdrijven die het voorwerp zijn van de andere telastleggingen als vreemd te beschouwen aan het misdrijf dat onder toepassing valt van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek ;

Overwegende dat verweerster weliswaar aanvoert dat, nu de strafrechter in zijn motivering betreffende de vordering van de burgerlijke partijen releveert dat door "het feit" gepleegd door de veroordeelde aan de burgerlijke partijen een schade werd veroorzaakt die hij dient te vergoeden, hij laat blijken dat de bestanddelen van de verschillende telastleggingen eenzelfde feit uit-

maken en dat zij alle in oorzakelijk verband staan met het ongeval ; dat het strafvonnis, door enerzijds twee afzonderlijke straffen uit te spreken, en anderzijds, de veroordeling van eiser ten voordele van de burgerlijke partijen op voormelde beschouwing te gronden, minstens tegenstrijdige redenen inhoudt, zodat de burgerlijke rechter zijn beoordelingsmacht over het bestaan van het oorzakelijk verband vrij mocht uitoefenen ;

Overwegende dat de strafrechter, die door het opleggen van twee afzonderlijke straffen impliciet doch noodzakelijk het oorzakelijk verband heeft uitgesloten tussen eensdeels de dronkenschap en de alcoholintoxicatie aan het stuur en anderdeels het misdrijf uit onvoorzichtigheid waarvan, luidens de telastlegging, de burgerlijke partijen de slachtoffers zijn, door "het feit" dat aan bedoelde partijen schade heeft veroorzaakt, enkel dit laatste misdrijf heeft bedoeld, zodat zijn beslissing op geen tegenstrijdige redenen steunt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om die redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat melding van dit arrest zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan opdat erover door de feitenrechter zou worden beslist ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

NOOT—Het vernietigde arrest van het Hof van Beroep te Gent van 6 april 1971 is verschenen in *R.W.*, 1970-71, 1660. De voorstellen tot wetswijziging worden door J. LIBOUTON besproken in een noot onder dit arrest in *J.T.*, 1971, 606.

Zie elders in dit nummer het door de verenigde kamers van het Hof van Cassatie gewezen arrest van 8 maart 1973.

Vgl. met betrekking tot de tegenstrijdigheid tussen de motivering van de strafrechtelijke uitspraak en de motivering op de eis van de burgerlijke partij : Cass., 4 november 1971, *Par.*, 1972, I, 221 en de voetnoot op blz. 223, *J.T.*, 1972, 424 en de noot van M. MAHIEU ; Cass., 20 december 1971, *Par.*, 1972, I, 388.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e KAMER—16 FEBRUARI 1973

Voorzitter : de h. Vanparys

Raadsheren : de hh. Van Bever en Van Balberghe

Eerste advocaat-generaal : de h. Vanhoudt

Advocaten : Mrs. H. De Cuyper en R. de Ryke

1. Gewijsde—Afzonderlijke straffen voor onopzettelijke doding en voor rijden onder alcoholintoxicatie—Geen oorzakelijk verband.

2. Verzekering—Motorrijtuigen—Alcoholintoxicatie—Art. 25-6° van de polis.

1. Wanneer met betrekking tot de telastleggingen van onopzettelijke doding en van het rijden onder alcoholintoxicatie de strafrechter het plegen van de misdrijven als één daad uitdrukkelijk uitsluit, twee onderscheiden straffen uitspreekt en art. 65 Sw. ter zijde stelt, staat vast, dat de strafrechter het oorzakelijk verband tussen intoxicatie en onopzettelijke doding uitgesloten heeft zelfs in dier voege dat de intoxicatie een van de

bestanddelen van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg zou zijn.

De passus van de strafrechtelijke beslissing die bij de behandeling van de burgerlijke vorderingen en de verwerping van de mede-aansprakelijkheid van de getroffen en zegt, dat "niet bewezen is dat zij zich rekenschap hebben kunnen geven van het gevaar dat eraan verbonden was in de wagen van de verdachte plaats te nemen en dat zij vrijwillig het risico van een gevaarlijke tocht zouden hebben aanvaard", brengt geen gemis van zekerheid teweeg omtrent het rechterlijk gewijsde in de strafzaak.

2. Art. 25-6° van de motorrijtuigenpolis betreft niet het rijden onder alcoholintoxicatie.

Dooms t/ N.V. De Bij

Advies van het O.M.

Het betreft in casu een regresvordering ingesteld door de verzekeraar, appellante N.V. De Bij, tegen haar verzekerde Dooms, geïntimeerde, die op 16 juli 1962 te St.-Niklaas een dodelijk verkeersongeval veroorzaakte, terwijl hij tevens verkeerde in staat van strafbare alcoholintoxicatie.

Voor deze feiten werd geïntimeerde definitief strafrechtelijk veroordeeld bij arrest van de 3de Kamer van het Hof van beroep te Gent dd. 19 november 1962 tot twee afzonderlijke straffen, respectievelijk van 10 maanden en 100 fr. voor de telastlegging van het onopzettelijk doden en van 1 maand en 100 fr. voor de telastlegging van alcoholintoxicatie, zoals overigens de eerste rechter het gedaan had, nl. bij vonnis dd. 25 september 1962 van de correctionele rechtbank te Dendermonde.

Kwestieus strafrechtelijk arrest van het Hof van beroep heeft *uitdrukkelijk* de toepassing van art. 65 S.W. geweerd.

(cf. beschikkend gedeelte: "Gelet op de strafbepalingen aangehaald in het vonnis a quo, ter uitzondering van art. 65 van het Strafwetboek, niet meer van toepassing,")

In de motivering van ditzelfde arrest komt volgende considerans voor: "Overwegende dat voor Feiten A en B (dit laatste heromschreven, met name dronkenschap vervangen door alcoholintoxicatie) welke niet door één daad gepleegd werden, afzonderlijke straffen dienen uitgesproken te worden zoals hierna zal worden bepaald."

Hieruit blijkt naar mijn mening onbetwistbaar en expliciet dat door de strafrechter op zekere en noodzakelijke wijze het oorzakelijk verband werd uitgesloten tussen de veroorzaakte schade en de staat van alcoholintoxicatie. In fine expliciteert het in zake gewezen cassatiearrest dat het inderdaad niet volstond dat de verzekerde door zijn fout de risico's buiten de contractuele vooruitzichten zou hebben verzwaaard, doch om te slagen in kwestieuze regresvordering zou daarenboven het bewijs dienen geleverd te worden dat tussen de fout, zijnde het gebruik van alcoholische dranken in zodanige hoeveelheid dat eiser niet meer in staat was een voertuig op normale wijze te besturen, en het ongeval, zoals het zich voerde, *een oorzakelijk verband vaststond*; dat zulk verband door het hoger vermeld arrest van 9 november *uitgesloten werd*.

Dienvolgens kan de burgerlijke rechter die te kennen heeft over een regresvordering voor de door de verze-

kering uitbetaalde schadevergoeding deze eis niet als gegrond verklaren zonder zich in tegenstrijd te stellen met hetgeen op *zekere en noodzakelijke wijze* door de strafrechter gevonnist werd en zonder het gezag van het gewijsde aan te tasten dat zich erga omnes opdringt. (cf. Marc Vanquickenborne, "De regresvordering van de verzekeraar tegen de verzekerde wiens staat van dronkenschap afzonderlijk bestraft werd", Bruylant, Brussel, 1972, en een constante rechtspraak van het Hof van Cassatie sinds het principiële arrest dd. 19 september 1968 met advies van procureur-generaal Ganshof van der Meersch, gevolgd van talrijke arresten in dezelfde zin).

Indien zekere arresten zoals het cassatiearrest inzake Berteloot t/ de N.V. Le Recours belge dd. 18.9.1970 door appellante aangehaald en dat naar haar mening een meer "genuanceerd" standpunt heeft aangenomen, is zulks geenszins ter zake dienend. In dit arrest verklaart immers het Hof van Cassatie dat indien – zoals in dat geval – "de strafrechter door te veroordelen wegens het besturen van een voertuig toen het alcoholgehalte in het bloed tenminste 1,50 gr. per duizend bedroeg, een *verkeerde toepassing* heeft gemaakt van art. 65 S.W., hij niettemin, in strijd met zijn beslissing nopens de straffen, de *eenheid van het feit* dat tot de twee veroordelingen aanleiding gaf, heeft vastgesteld, zodat de burgerlijke rechter, bij *gemis aan zekerheid omtrent het dienaangaande rechterlijk gewijsde, door de strafbeslissing niet is gebonden*.

Integendeel heeft in onderhavig geval de strafrechter – zoals hierboven aangetoond – *uitdrukkelijk* het causaal verband verworpen en de toepassing van art. 65 S.W. geweerd.

Betreffende hetzelfde arrest Berteloot, poogt appellante vruchteloos nog een gevolgtrekking af te leiden door aan te voeren dat door het risico te bespreken waaraan betrokkenen zich bloot gesteld hadden door plaats te nemen in een voertuig bestuurd door iemand in staat van alcoholintoxicatie, minstens "impliciet" zou aangenomen hebben dat een oorzakelijk verband wel degelijk voorhanden was. Ook deze gevolgtrekking is niet steekhoudend om de eenvoudige reden dat hetgeen expliciet werd ontkend, niet impliciet kan aanvaard worden.

Ik concludeer dienvolgens tot de ontvankelijkheid en de gegrondheid van het ingesteld hoger beroep.

De Eerste-Advocaat-generaal,
C.J. Vanhoudt

Arrest

1. Op 16 juni 1962 veroorzaakt de autobestuurder Karel Dooms te Sint-Niklaas op de weg Tilburg-Rijsel een verkeersongeval waarbij drie mensen gedood worden. Uit de ontleding van een op hem genomen bloedstaal blijkt dat een alcoholgehalte bestond van 1,58 op het ogenblik van de bloedopneming en van 1,81 op het ogenblik van de aanrijding. De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de bestuurder was gedekt door een polis met de N.V. "De Bij".

Bij arrest dd. 9 november 1962 van het hof van beroep te Gent wordt Dooms veroordeeld tot twee onderscheiden correctionele straffen voor enerzijds onvrijwillige doding, anderzijds besturen van een auto onder alcoholintoxicatie van ten minste 1,50 gram per liter. In de

redengeving stelt het arrest dat die feiten, aangeduid als telastleggingen A en B, niet door één daad gepleegd werden en dat afzonderlijke straffen dienen uitgesproken te worden. Op de burgerlijke vorderingen worden Dooms en zijn assuradeur in solidum veroordeeld tot betaling van schadevergoeding.

Op 28 augustus 1963 vordert de N.V. "De Bij" tegen Karel Dooms betaling van een provisie van 20.000 fr. op grond van haar terugvorderingsrecht overeenkomstig artt. 24 en 25 van de polis en art. "19" van de verzekeringswet van 1874. Kennelijk wordt 19 bij vergissing vermeld en wordt 16 bedoeld. Het inleidend exploit stelt dat 868.702 fr. als hoofdsom van schadevergoeding door de assuradeur verschuldigd is.

Bij vonnis dd. 22 juni 1964 van de rechtbank van eerste aanleg te Mechelen wordt de eis van de N.V. "De Bij" toegewezen en wordt Dooms veroordeeld als provisie 20.000 fr. met gerechtelijke rente te betalen aan de aanlegster, hij wordt tevens verwezen in de gedingskosten.

Nadat dit vonnis hem betekend werd op 26 augustus 1964 tekent Karel Dooms hoger beroep aan op 5 september 1964. Bij arrest dd. 26 januari 1968 van het hof van beroep te Brussel wordt het vonnis bevestigd en worden de kosten ten laste gelegd van appellant.

Na voorziening in cassatie vanwege Karel Dooms wordt, bij arrest van het hof van cassatie dd. 24 juni 1970 uitgesproken in openbare voltallige terechtzitting, het arrest van het hof van beroep te Brussel dd. 26 januari 1968 vernietigd behalve in zover het hoger beroep ontvankelijk werd verklaard en wordt de aldus beperkte zaak verwezen naar het hof van beroep te Gent.

2. Bij exploit dd. 16 november 1970 laat de N.V. "De Bij" het cassatiearrest betekenen aan de partij Dooms en wordt dagvaarding gedaan voor het hof van beroep te Gent.

De middelen van partijen en het advies van het Openbaar Ministerie werden in openbare rechtszitting voorgedragen.

Toepassing werd gemaakt van artikel 24 van de wet van 15 juni 1935.

3. Blijkens haar conclusie neergelegd op 15 maart 1971 voert de N.V. "De Bij" aan dat er een verband van oorzaak tot gevolg voorhanden is tussen de alcohol-intoxicatie van Dooms en het ongeval, dat aldus de grove schuld van Dooms vaststaat en dat "meer nog... de intoxicatie de grove fout uitmaakt die een verhaal van de verzekeraar wettigt".

In het strafrechtelijk arrest van het hof van beroep te Gent dd. 9 november 1962 wordt wegens elke afzonderlijke telastlegging, respectievelijk onvrijwillige doding en sturen van een auto onder alcoholintoxicatie, een afzonderlijke straf uitgesproken, wordt uitdrukkelijk gesteld en beslist dat "de feiten A en B ... niet door één daad gepleegd werden" en dat "afzonderlijke straffen dienen uitgesproken te worden" en wordt genoteerd dat 65 SW "niet meer van toepassing is" op de behandelde strafzaak.

De assuradeur houdt dan ook vergeefs voor dat het strafrechtelijk arrest het oorzakelijk verband niet heeft uitgesloten tussen die twee misdrijven: die aanvoering is strijdig met de redengeving en de beslissingen van dit

arrest. Indien het ongeval veroorzaakt geweest was door de alcoholintoxicatie van Dooms, was die intoxicatie een onafscheidbaar bestanddeel van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg van Dooms dat de dood van de getroffen en als noodzakelijk gevolg teweegbracht, dit beduidt dat die intoxicatie alsdan een zelfde feit ging uitmaken als de onvrijwillige doding (vgl. Cass. 24 oktober 1955, *R.W.* 1955-56, 1909; cass., 21 mei 1970, *R.C.J.B.* 1970, blz. 309 en volg.).

Zelfs indien er naast de alcoholintoxicatie nog andere omstandigheden voorhanden waren als gebrek aan vooruitzicht of voorzorg o.m. ongenoegzame geschiktheid tot sturen in hoofde van Dooms, niet behoorlijk geregelde of verboden snelheid, dan nog bleven intoxicatie en onvrijwillige doding een zelfde feit indien de intoxicatie een van de bestanddelen van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg was. Nu het penale arrest het plegen van de misdrijven als één daad uitdrukkelijk uitsluit, twee onderscheiden straffen toepast en 65 SW ter zijde stelt, staat vast dat de strafrechter het oorzakelijk verband tussen intoxicatie en onvrijwillige doding uitgesloten heeft zelfs in dier voege dat de intoxicatie een van de bestanddelen zou zijn van het gebrek aan vooruitzicht of voorzorg.

Het cassatiearrest dd. 24 juni 1970 heeft overigens uitdrukkelijk en omstandig die stelling voorgedragen.

Vergeefs houdt de assuradeur voor dat de rechtspraak van het hof van cassatie sindsdien een meer genuanceerd standpunt laat blijken. De arresten dd. 18 september en 27 november 1970 in de zaken Berteloot/N.V. "Le Recours Belge" en Decoster/N.V. "De Belgische Verdediging" tonen aan dat gehandhaafd wordt dat "wanneer het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, bestanddeel van een misdrijf uit onvoorzichtigheid, bovendien het voorwerp is van een afzonderlijke telastlegging, de strafrechter, wegens de onsplitsbaarheid van het feit, en bij toepassing van art. 65 SW, gehouden is alleen de zwaarste straf uit te spreken" en dat "daaruit volgt dat wanneer de strafrechter twee afzonderlijke straffen heeft uitgesproken, de rechter bij wie de burgerlijke rechtsvordering aanhangig is, ertoe gehouden is de fout, welke het voorwerp van een afzonderlijke veroordeling heeft uitgemaakt, als vreemd te beschouwen aan het misdrijf uit onvoorzichtigheid".

Wel aanvaardt het oudste van die arresten dat, indien de strafrechter een verkeerde toepassing heeft gemaakt van 65 SW door twee afzonderlijke straffen uit te spreken en tevens te stellen en te beslissen dat de alcohol-intoxicatie de oorzaak of een der oorzaken was van het ongeval, de burgerlijke rechter, bij gemis aan zekerheid omtrent het rechterlijk gewijsde dienaangaande, door de strafbeslissing niet gebonden is en vermag de alcohol-intoxicatie te aanvaarden als een van de bestanddelen van het gemis aan vooruitzicht of voorzorg dat de dood van de getroffen en veroorzaakte. Zulk houdt geen wijziging in van de voorheen gehuldigde stelling, het onderstreept wel de perken van het gewijsde binnen hetgeen metterdaad beslist werd (vgl. Cass., 4 november 1971, *Pas.*, 1972, I, 221).

In onderwerpelijk geval werd geen verkeerde toepassing gemaakt van 65 S.W.: de beslissing is in haar geheel, in de beschikkingen en de motieven, logisch en juridisch juist volgehouden als plegen van de twee misdrijven door afzonderlijke en onderscheiden daden.

De passus van het penale arrest dd. 9 augustus 1962 die, bij de behandeling van de burgerlijke vorderingen en de verwerping van de mede-aansprakelijkheid van de getroffen en, vermeldt dat "niet bewezen is dat (de getroffen) zich rekenschap hebben kunnen geven van het gevaar dat eraan verbonden was plaats te nemen in de wagen van verdachte en dat zij vrijwillig het risico van een gevaarlijke tocht zouden hebben aanvaard" brengt geen gemis aan zekerheid teweeg omtrent het rechterlijk gewijsde in de strafzaak. Zelfs indien de woorden "gevaar" en "risico" de alcoholintoxicatie zouden betreffen, dan nog staat uit de penale beslissingen en de motieven waarop de beslissingen steunen vast dat de alcoholintoxicatie een afzonderlijke daad uitmaakt tegenover de onvrijwillige doding en niet eens gedeeltelijk oorzaak is van het ongeval en de doding. Het motief tot verwerping van de mede-aansprakelijkheid van de getroffen gaat daarenboven niet verder dan noodzakelijk is tot die verwerping: het neemt niet als bewezen aan dat het "gevaar" en/of "risico" vaststaat, slechts dat geen bewijs voorligt dat de getroffen zich rekenschap konden geven van gevaar of risico.

De aanvoering van de assuradeur dat de alcoholintoxicatie zelf een grove schuld uitmaakt die het regresrecht wettigt is in onderwerpelijk geval niet aanvaardbaar.

De verzekeraar roept geen beding in dat in de polis begrepen is en dat terugvordering voorziet wanneer het voertuig bestuurd wordt door iemand waarvan het bloed een alcoholgehalte vertoont van ten minste 1,50.

Hij gewaagt wel in zijn voorgaande conclusie van art. 25-9° dat terugvordering toelaat wanneer het ongeval te wijten is aan een zware fout van de verzekerde. Doch hierboven werd uitgemaakt dat het rechterlijk gewijsde vereist dat de alcoholintoxicatie geen oorzaak is van het ongeval.

Hij gewaagt nog van art. 25-6° dat terugvordering toelaat wanneer de bestuurder niet voldoet aan "de voorwaarden door de Belgische wet en reglementen voorgeschreven om dat motorvoertuig te mogen besturen". Dit beding betreft echter kennelijk niet het sturen onder alcoholintoxicatie, doch de vereisten die door wettelijke regelingen gesteld zijn om een motorvoertuig of bepaalde motorvoertuigen te mogen besturen zoals leeftijd, rijbewijs en leervergunning en dergelijke. De ontstentis van alcoholintoxicatie bij het besturen van een motorvoertuig op een openbare plaats is geen "voorwaarde ... voorgeschreven om dat motorvoertuig te mogen besturen" en is niet aldus in een wettelijke regeling gesteld; de wet heeft louter het besturen onder een bepaalde alcoholintoxicatie voorzien als een misdrijf.

Het hof beslist op die gronden, overeenkomstig het advies van Eerste Advocaat-generaal Vanhoudt:

Het hoger beroep van de partij Dooms is ontvankelijk en gegrond, het aangevochten vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Mechelen wordt vernietigd,

Opnieuw wordt recht gedaan en de vordering van de N.V. "De Bij" wordt als niet gegrond afgewezen,

De N.V. "De Bij" wordt verwezen in de kosten van de instanties, met inbegrip van de kosten veroorzaakt door de procedure voor het hof van cassatie en die voor het hof van beroep te Brussel.

NOOT—Het arrest van het Gentse hof werd gegeven na verwijzing door Cass., 24 juni 1970, R.W., 1970-71, 29.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e KAMER—31 OKTOBER 1973

Voorzitter: de h. A. Maréchal

Raadsheren: de hh. P. Mahillon en J. Jans

Advocaten: Mrs. F. Bastaens en W. Van Rompuy

Verzekering—Grove fout—Oververmoeidheid bij besturen van een auto.

Een grove fout wordt begaan door de bestuurder die, na 24 uren niet geslapen te hebben, oververmoeid met zijn auto van een feest terugkeert en zo slaperig is dat hij, na een driedubbel ongeval veroorzaakt te hebben, denkt dat hij slechts aan één voertuig schade heeft toegebracht.

De Vos t/ N.V. Cobeca

Gezien het eensluidend afschrift van het vonnis gewezen op 3 oktober 1972 door de rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, waarvan geen betekening wordt overgelegd en waartegen hoger beroep, regelmatig naar vorm en tijd, op 7 november 1972 werd ingesteld;

Overwegende dat appelland bij geïntimeerde verzekerd was voor zijn burgerlijke aansprakelijkheid inzake motorrijtuigen, toen hij op 5 september 1970 te Borgerhout met zijn auto in aanrijding kwam met drie gestationeerde wagens, ten gevolge waarvan geïntimeerde de slachtoffers tot beloop van 82.527 fr. heeft moeten schadeloos stellen;

Overwegende dat de vordering door geïntimeerde tegen appelland ingesteld het verhaal van bewust bedrag beoogt wegens zware fout van appelland, namelijk het besturen van zijn voertuig in staat van oververmoeidheid;

Overwegende dat, krachtens de artikelen 24 en 25 van de algemene voorwaarden van de polis tussen partijen dit verhaal onder meer uitgeoefend mag worden "wanneer het ongeval te wijten is aan een zware fout van de verzekerde", hetgeen de wet toelaat;

Overwegende dat uit het geseponneerd strafvooronderzoek blijkt dat, omstreeks 6 uur 's morgens op 5 september 1970, appelland op de Turnhoutsebaan ter hoogte van de huizen nummers 279, 281 en 283, met zijn voertuig in botsing is gekomen met drie achter elkaar rechts van hem regelmatig gestationeerde personenwagens, dat hij zijn naamkaartje "ergens" achterliet (waar werd niet bepaald) en terstond zijn weg heeft voortgezet zijn voertuig achterlatend, zodat iedere vaststelling door derden (getuigen of politieoverheid) nopens de toestand waarin hij verkeerde onmogelijk werd gemaakt;

Overwegende dat hij, toen hij later onderhoord werd, uitgelegd heeft dat hij op 4 september 1970, om 5 h 50 opgestaan was, vanaf 14 h 30 aan een huwelijksplechtigheid deelgenomen had tot op 5 september 1970 om 3 uur in de morgen, dan zijn schoonouders naar hun woning te Boechout had gevoerd, daar een weinig had vertoefd en vervolgens samen met zijn echtgenote huiswaarts naar Antwerpen terugkeerde en het driedubbel ongeval zich toen voordeed; dat hij toegaf niet meer geslapen te hebben tussen 4 september 1970 om 5 h 50 en het ogenblik der feiten, dus gedurende 24 uren;

Overwegende dat hij het ongeval trachtte uit te leggen met de veronderstelling dat hij wellicht te hard op zijn rempedaal zou hebben gedrukt en alzo zijn wielen zou

hebben geblokkeerd ten gevolge waarvan zijn wagen naar rechts zou zijn getrokken; dat hij echter deze verklaring liet voorafgaan door de bekentenis dat hij niet wist "hoe het gebeurde", derwijze dat aan bovenvermelde uitlegging geen geloof kan gehecht worden;

Overwegende dat hij integendeel volmondig toegaf dat hij "oververmoeid" was, hetgeen zijn echtgenote als "een feit" bevestigde;

Overwegende dat de erge slaperigheid waarin appellant verkeerde ook aangetoond wordt door het feit dat hij er niet eens van bewust was dat hij aan meer dan één voertuig schade had toegebracht;

Overwegende dat uit deze vaststellingen af te leiden valt dat het ongeval uitsluitend te wijten is aan de omstandigheid dat appellant, wegens de door hemzelf toegegeven toestand waarin hij verkeerde niet in staat was op normaal veilige wijze zijn autovoertuig te besturen, dat hij het gedekt risico aldus bovenmatig verergerd heeft, daarvan bewust was of had moeten zijn, dat zulks aan zijn eigen fout te wijten is, dat er een noodzakelijk causaal verband bestaat tussen deze fout en de schade en dat bewuste fout van zulkdanige aard is dat zij gelijk te stellen is met een opzettelijk feit;

Overwegende dat de eerste rechter derhalve met reden de vordering heeft ingewilligd;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935,

Ontvangt het hoger beroep; bevestigt het aangevochten vonnis; veroordeelt appellant tot de kosten in hoger beroep.

NOOT—Verg. o.a. S. Fredericq, "L'Assurance de la faute lourde", noot onder cass. 2 juni 1967, R.C.J.B. 1971, p. 15 e.v., in het bijzonder nr. 35.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

14e KAMER—31 OKTOBER 1973

Voorzitter: de h. Wynant

Rechters: mevr. Lamberty en de h. Vaes

Advocaat: Mr. R. Wijffels

Internationaal privaatrecht—Brussels Verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke zaken en handelszaken—Erkenning van een beslissing—Tenuitvoerlegging van een beslissing die een veroordeling tot een dwangsom inhoudt.

Voor de erkenning van een beslissing van de president van de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam is, bij afwezigheid van enig bezwaar dienaangaande, geen enkele procedure vereist (art. 26 van het Brusselse Verdrag van 27 september 1968).

De in Nederland uitgesproken veroordeling tot betaling van een bepaalde som per dag voor elke dag dat de schuldenaar in gebreke is — dit om hem ertoe te brengen aan zijn verplichtingen te voldoen — kan in België slechts

ten uitvoer gelegd worden, nadat zij in Nederland op haar definitief bedrag is vastgesteld (art. 43 van hetzelfde verdrag).

Vitol B.V.

Gelet op hierbijgevoegd verzoekschrift en de eraan gehechte stukken, inzonderheid het bevelschrift van de president van de arrondissementsrechtbank te Rotterdam dd. 30.8.1973, betekend op 6 en 7 september 1973 bij ambt van plaatsvervangende gerechtsdeurwaarder J.P. de Mûelenaere, vervangende O. Biesemans, met standplaats te Vilvoorde;

Gelet op de artikelen 4 en 9 van de wet van 15.6.1935, op het verdrag tussen de Staten Leden van de E.E.G. betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, goedgekeurd door de wet van 13.1.1973 en meer in het bijzonder de artikelen 31, 32, 33, 34, 42, 43, 46, 47, 48 en 49, en op de artikelen 1025 en 1027 van het gerechtelijk wetboek;

Overwegende dat het bevelschrift, waarvoor bij toepassing van hogervermeld verdrag het exequatur wordt gevraagd, slechts vatbaar is voor een gedwongen tenuitvoerlegging in de mate waarin het de betaling van een dwangsom oplegt;

Overwegende echter dat ingevolge artikel 43 van dit verdrag, de in een verdragsluitend land uitgesproken veroordeling tot de betaling van een bepaalde som per dag voor elke dag dat de schuldenaar in gebreke is — dit om hem ertoe te brengen zijn verplichtingen na te komen — slechts op het grondgebied van een ander verdragsluitend land tenuitvoergelegd kan worden, nadat zij in het land van herkomst op haar definitief bedrag is vastgesteld (rapport JENARD, *Parl. Besch.*, Kamer, 1969-70, nr. 533-1, p. 84)

Dat deze voorwaarde in casu niet is vervuld;

Overwegende bovendien dat, in zoverre het verzoekschrift ertoe zou strekken het bevelschrift van de president van de arrondissementsrechtbank te Rotterdam dd. 30.8.1973 in België te doen erkennen, daartoe, bij afwezigheid van elke betwisting dienaangaande, ingevolge artikel 26 van vermeld verdrag geen enkele procedure vereist is;

Dienvolgens,

Zegt dat het verzoek niet gegrond is,

Wijst Vitol B.V. ervan af;

Verwijst haar in de kosten.

NOOT—Verg. GEORGES A.L. DROZ, *Compétence judiciaire et effets des jugements dans le Marché Commun (Etude de la Convention de Bruxelles du 27 septembre 1968)*, Paris 1972, nr. 587 en nr. 439.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE BRUGGE

1e KAMER—18 OKTOBER 1973

Voorzitter: de h. E. Floré

Openbaar ministerie: de h. Ph. Goeminne

Advocaten: Mrs. A. Lust en M. de Sutter

1. Nakoming van verbintenissen—Delegatieovereenkomst—Aanwijzing van accipiens.

2. Faillissement—Art. 445 Fw.—a) Delegatieovereenkomst tot zekerheid—Gelijktijdig met de hoofdbintenis aangegaan—b) De schuldenaar gaat een schuldvordering innen en laat het geld aan zijn schuldeisers overmaken.

1. Bij een delegatieovereenkomst geeft A, de delegant, aan B, zijn schuldenaar, de gedelegeerde, opdracht om zich jegens C, de delegataris, schuldeiser van A, persoonlijk en rechtstreeks ertoe te verbinden om een betaling te verrichten voor rekening van A, welke verbintenis door de delegataris aanvaard wordt.

Wanneer echter de verrichting hiertoe beperkt is, dat A aan B toestemming geeft om aan C te betalen, is er geen persoonlijke en rechtstreekse verbintenis van B jegens C; er bestaat dan geen delegatieovereenkomst, maar wel een aanwijzing van een accipiens, welke aanwijzing een loutere lastgeving is.

2. a) De ingevolge een delegatieovereenkomst tijdens de periode van staking van betaling gedane betaling is geldig, wanneer de delegatieovereenkomst aangegaan werd gelijktijdig met een verrichting onder bezwarende titel, tot zekerheid waarvan zij strekte.

b) Ingeval de gefailleerde zich, in de periode van staking van betaling, telkens als hij wegens een prestatie een schuldvordering had, bij zijn schuldenaar begaf en deze het verschuldigde bedrag ter beschikking stelde van de gefailleerde, die dan een deel ervan voor zijn schuldeisers bestemde en aan hen liet overmaken, terwijl hij het saldo voor zich hield, mogen de aldus gedane betalingen beschouwd worden als betalingen in geld, waarop art. 445, lid 3, Fw. niet toepasselijk is.

Faillissement Verbeke t/ P.V.B.A. Van den Eeckhout & De Baerdemaecker

Overwegende dat de vordering ertoe strekt verweerster te doen veroordelen tot betaling der som van 471.061 F, met vergoedende intresten vanaf de onderscheiden betalingsdata, gerechtelijke intresten en de gedingskosten, en dit uit hoofde van ontvangen betalingen die onder toepassing vallen van de artt. 445, 3° en 446 der wet op de faillissementen;

Overwegende dat verweerster de vordering betwist;

Overwegende dat de curator vooreerst voorhoudt dat bedoelde betalingen door verweerster ontvangen werden, terwijl zij kennis had van de staat van staking van betalingen (art. 446 Fw.);

Overwegende dat, hoewel blijkt dat verweerster vernomen had dat Verbeke betalingsmoeilijkheden ondervond die haar noopten tot het treffen van voorzorgsmaatregelen alvorens tot leveringen van hout over te gaan, daaruit nog niet volgt dat verweerster kennis had van een werkelijke staat van staking van betalingen in hoofde van Verbeke;

dat in elk geval niet bewezen is dat zulke kennis bij verweerster voorhanden was, en het overigens onwaarschijnlijk voorkomt dat verweerster zich nog aan leveringen zou gewaagd hebben wanneer zij overtuigd was dat Verbeke in werkelijke staat van staking van betalingen verkeerde;

Overwegende dat de curator verder laat gelden dat er minstens voor een bedrag van 312.195 F aanleiding tot terugbetaling bestaat, wegens het feit dat verweerster, naar het oordeel van de curator, dit bedrag zou hebben opgestreken ingevolge een delegatieovereenkomst ontstaan tijdens de verdachte periode en derhalve onder toepassing vallende van art. 445, 3° Fw.;

Overwegende dat een delegatieovereenkomst veronderstelt dat de delegant opdracht geeft aan zijn schuldenaar, gedelegeerde, om zich persoonlijk en rechtstreeks te verbinden tegenover de schuldeiser van de delegant om voor rekening van deze laatste een betaling te verrichten, welke verbintenis door gezegde schuldeiser, delegataris, aanvaard wordt (Cfr. J. RONSE, A.P.R., Tw. *Delegatieovereenkomst*, nrs. 1-3);

Overwegende dat de verklaring van Verbeke van 7 januari 1972, waardoor de beweerde delegatieovereenkomst zou zijn ontstaan, niets anders behelst dan het verlenen van toestemming om betalingen te doen aan verweerster met geld toekomende aan Verbeke;

dat niet alleen het daar niet gaat om een opdracht, doch dat bovendien en vooral uit niets blijkt dat de zogenaamde gedelegeerde Vercauteren een persoonlijke en rechtstreekse verbintenis tot betaling op zich heeft genomen tegenover verweerster, die daaruit een mogelijkheid van rechtstreeks verhaal tegenover voormelde gedelegeerde zou hebben geput;

Overwegende dat er bij ontstentenis van een zodanige persoonlijke en rechtstreekse verbintenis van de zogenaamde gedelegeerde jegens de delegataris, geen delegatieovereenkomst bestaat, maar wel een aanwijzing door de delegant van een accipiens, een persoon die voor hem betaling moet ontvangen, welke aanwijzing een loutere lastgeving is (Cfr. RONSE, *op. cit.*, nr. 62);

Overwegende dat, hetzij het gaat om een eigenlijke delegatieovereenkomst, hetzij enkel om een aanwijzing van accipiens, algemeen aanvaard wordt dat betalingen gedaan ingevolge een dergelijke overeenkomst, ook al worden zij in beginsel getroffen door de nietigheid van art. 445 Fw., toch geldig blijven, wanneer bedoelde overeenkomst of aanwijzing geschiedde gelijktijdig met een verrichting onder bezwarende titel, waartoe zij tot zekerheid strekt;

dat zulks het geval is wanneer een leverancier zijn leveringen afhankelijk stelt van zulke overeenkomst of aanwijzing als zekerheid, zoals dit ook het geval is met de overeenkomst ingevolge welke een bouwheer de bouwmaterialen, geleverd aan de aannemer, rechtstreeks zal betalen aan de leverancier van de bouwmaterialen, hetgeen *délégation de marché* genoemd wordt;

dat zulke zekerheid geldig blijft bestaan met de hoofdverrichting voor zoveel er geen bedrog in het spel is, hetgeen niet het geval blijkt te zijn (Cfr. RONSE, *op. cit.*, nrs. 8 en 177);

Overwegende dat er ter zake nog meer is;

dat immers gebleken is uit het strafrechtelijk onderzoek dat Verbeke, wanneer hij een tegoed had ingevolge fabricatie met het hout van verweerster verricht ten behoeve van het zetelbedrijf van Vercauteren, de factuur onmiddellijk en persoonlijk naar Vercauteren bracht, alwaar deze laatste het verschuldigd bedrag ter beschikking stelde van Verbeke, die het deels bestemde en liet overmaken aan zijn leveranciers-schuldeisers, en het saldo voor zich zelf behield;

dat die handelwijze mag worden beschouwd als een betaling in speciën gedaan met de gelden van Verbeke, zijnde de bedragen die actueel in het kantoor van Vercauteren ter beschikking van Verbeke werden gesteld ;

Overwegende dat er derhalve geen aanleiding tot toepassing van art. 445, 3^e lid, Fw. bestaat ;

*Om die redenen,
De rechtbank,*

Gehoord de heer rechter-commissaris in zijn verslag gelijkvormig de wet, alsmede in openbare terechtzitting van 20 september 1973 de heer Philippe Goeminne, eerste substituut-procureur des Konings in zijn eensluitend schriftelijk advies ; wijzende op tegenspraak, alle verdere en strijdige conclusies verwerpend, verklaart de vordering ongegrond.

VREDEGERECHT TE GENT

3^e KANTON—10 OKTOBER 1973

Rechter : de h. J. Belpaire

Advocaten : Mrs. R. Verstringhe en P. Amerijckx

**Onrechtmatige daad—Schade en schadeloosstelling
—Verkeersongeval—Schade aan auto—Dubbele schatting.**

Wanneer na een verkeersongeval door de expert van de schuldige en de garagehouder van de schadelijder betreffende de schade aan de wagen van de schadelijder een dubbele schatting gemaakt wordt, te weten een schatting voor het geval dat de herstelling door de garagehouder, een andere voor het geval dat ze door een derde uitgevoerd wordt, kan er geen sprake zijn van een zogenaamd stilzwijgend mandaat van de schadelijder aan de garagehouder, dat tot gevolg zou hebben dat de door de garagehouder getekende raming de schadelijder bindt. De schuldige is in zulk geval gehouden tot betaling van het hoogste bedrag dat zijn expert opgeeft.

Verstraete t/ Marinus

Overwegende dat de eis ertoe strekt een vergoeding te bekomen van 8.000 fr., meer een provisie van 1 fr. voor B.T.W., meer de vergoedende intresten sedert 16 december 1972, de gerechtelijke intresten en de kosten, tot herstel van de schade door eiser geleden op 16 december 1972 te Wondelgem (localisatie in de dagvaarding niet gepreciseerd), ingevolge een aanrijding tussen zijn voertuig en de wagen, bestuurd door verweerder ;
(...)

Overwegende dat partijen twisten omtrent het bedrag van de schade, die zij respectievelijk geleden hebben ;

Dat aan beide zijden een expertise met *dubbele* schatting omtrent de door de tegenpartij geleden schade werd verricht (welke dubbele schatting verschilt naargelang de schade hersteld zou worden door de garagehouder, die de expertise bijwoont en aanvaardt, of door een concurrent van gezegde garagehouder).

Overwegende dat de expertise van schade aan voertuigen, volgens een groot deel van de rechtspraak, een stilzwijgend mandaat van de schadelijder aan zijn garagehouder (die het schadeverslag ondertekent) veronderstelt, met het gevolg dat de schadelijder gebonden is door het proces-verbaal van schaderaming, dat de garagehouder heeft getekend ;

Overwegende dat deze interpretatie van de oorzaak, de inhoud en de uitwerking van de verbintenis, die het expertiseverslag weergeeft, niet kan gevolgd worden ;

Dat er inderdaad van enige (stilzwijgende) lastgeving geen sprake kan zijn, omdat het mandaat als meest elementaire regel veronderstelt het verbod aan de mandataris zich tegenpartij van zijn opdrachtgever te stellen : "Comme mandataire vous devez défendre mes intérêts à moi, mandant ; si vous intervenez en votre nom personnel, vous défendrez vos intérêts à vous, mandataire. Il y a pour vous incompatibilité juridique à faire un contrat avec vous-même" (DEKKERS, *Précis*, II, nr. 1278) ;

Dat, opdat nog enige waarde zou kunnen gehecht worden aan dergelijke soort expertise, men die moet beschouwen als een verbintenis *sui generis*, waarbij de garagehouder (in de meeste gevallen trouwens toekomstig hersteller) persoonlijk een aanbod doet, zowel aan de schadelijder, als aan de persoon, die aansprakelijkheid draagt – of kan dragen – voor die schade, diezelfde schade volledig te herstellen tegen een bepaalde prijs en in een bepaalde termijn ;

Dat de expertise, genaamd "met dubbele schatting" het bestaan van ieder mandaat vanwege de schadelijder volkomen uitsluit ;

Dat de schade één is en niet verschillend is naargelang de garagehouder, die het verslag tekent, de nodige herstellingen zal uitvoeren of naargelang diezelfde herstellingen door een derde zullen gebeuren ;

Dat het systeem van de dubbele schatting aldus het bestaan zelf van een mandaat uitsluit, vermits het bewijs wordt geleverd dat de zogenaamde lasthebber enkel zijn eigen belangen verdedigt, en die van zijn opdrachtgever miskent ;

Dat dit systeem derhalve immoreel is (en bovendien tot alle mogelijke collusies kan leiden) ;

Dat het p.v. van dergelijke schaderaming *geen enkel* akkoord of verbintenis van de schadelijder kan weergeven, doch slechts een aanduiding *juris tantum* van de schade ;

Dat daar de verantwoordelijke de *volledige* schade moet herstellen, de herstelling van de schade degelijk moet kunnen gebeuren ; dat de verantwoordelijke gebonden is door de raming van de door hem aangestelde expert om het beschadigd voorwerp degelijk te doen herstellen ;

Dat dit noodzakelijk het hoogste bedrag is van de dubbele schatting (tenzij men a priori zou veronderstellen dat tussen expert en garagehouder collusie bestaat ten nadele van de verantwoordelijke of diens verzekering) ;

Dat het onverschillig is dat de schadelijder de "juiste, billijke en volledige" vergoeding, die hem toekomt zou aanwenden tot herstellingen of niet ; dat immers *de schade zelf moet vergoed* worden (en niet de herstellkosten, die slechts een deel en een mogelijk gevolg van de schade zijn).

(...)

RECHTSpraak IN KORT BESTEK

Arbrb. Antwerpen (3e Kamer), 7 mei 1973

Arbeidsovereenkomsten—Gerante—Benaming "mandataris" irrelevant—Band van ondergeschiktheid—Bestanddelen—Bevoegdheid van de arbeidsrechtbank.

Verweerster maakte zonder opzegging een einde aan de tussen haar en de gerante van een harer winkels gesloten overeenkomst. Zij beweerde, dat de rechtsbetrekkingen tussen partijen een lastgeving uitmaakten, zodat de arbeidsrechtbank onbevoegd was.

De rechtbank verwierpt die stelling en kent eiseres de vergoedingen wegens onregelmatige beëindiging van een arbeidsovereenkomst voor bedienden toe, alsmede het niet uitbetaalde vakantiegeld en het loon voor de betaalde feestdagen.

"Overwegende dat partijen hun wederzijdse rechten en verplichtingen vastlegden in de door hen op 15 februari 1966 ondertekende overeenkomst; dat in deze overeenkomst eiseres steeds als mandataris wordt betiteld;

"Overwegende dat noch de naam die partijen aan de overeenkomst geven, noch de hoedanigheid die zij in de overeenkomst aan een van de partijen verlenen, bepalend is voor de aard van de overeenkomst;

"Overwegende dat een arbeidsovereenkomst gekenmerkt wordt door de band van ondergeschiktheid waarin de werknemer zich bevindt ten overstaan van de werkgever, en het bestaan van deze band een rechtsfeit uitmaakt (Cass., 17 maart 1966, *Pas.*, 1969, I, 918); dat een dergelijke band van ondergeschiktheid bestaat wanneer degene die zijn diensten verhuurt, bij het uitoefenen van zijn arbeid onderworpen is aan het gezag, de leiding en het toezicht van de persoon aan wie hij zijn diensten heeft verhuurd; dat het feit dat het gezag, de leiding en het toezicht niet op effectieve en ononderbroken wijze wordt uitgeoefend en dat de werknemer ingevolge de aard van de te verrichten arbeid een zekere onafhankelijkheid geniet en persoonlijke verantwoordelijkheid draagt, geen beletsel is voor het bestaan van een band van ondergeschiktheid (Cass., 14 maart 1969, *T.Soc. R.*, 1969, 306);

"Overwegende dat uit diverse bepalingen van de overeenkomst blijkt: dat verweerster de meubelen, het materieel en alle voorwerpen om de winkel in te richten ter beschikking van eiseres stelt, evenals de koopwaar; dat eiseres deze zaken in depot moet houden, de koopwaar en de opbrengst van de verkoop aan verweerster moet overmaken; dat eiseres de goederen en het materieel moet bewaken en bewaren; dat eiseres slechts de door verweerster geleverde goederen en produkten mag verkopen en zij die goederen tegen contante betaling moet verkopen; dat zij de koopwaar of de haar ter beschikking gestelde goederen en materieel niet mag veranderen; dat verweerster op ieder ogenblik tot het opmaken van een inventaris en het nazien van de kas mag overgaan;

"Overwegende dat uit de door eiseres overgelegde stukken blijkt, dat haar ook verscheidene administratieve activiteiten werden opgelegd: aanbrengen van prijsveranderingen, schikken van ponskaarten en opstellen van creditnota's, en dit onder het regelmatig toezicht van een door verweerster aangestelde controleur;

"Overwegende dat al de aan eiseres contractueel opgelegde verplichtingen, alsmede de rechten die verweerster zich bij die zelfde overeenkomst had voorbehouden, wijzen op het bestaan van een band van ondergeschiktheid van eiseres tegenover verweerster bij het uitvoeren van haar arbeid; dat de tussen partijen gesloten overeenkomst dan ook een arbeidsovereenkomst is; dat nu de vordering van eiseres gebaseerd is op die overeenkomst de rechtbank *ratione materiae* bevoegd is om van deze vordering te kennen."

(Voorzitter: de h. Van Meel—Eerste substituut-arbeidsauditeur: de h. Van Goethem—Advocaten: Mrs. Cauwenberghs loco Imler en Janssens loco G. Reynders—In de zaak: Claes t/ Euro Shoe N.V.).

EUROPEES RECHT

WEEKOVERZICHT VAN HET HOF VAN JUSTITIE
VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
12-16 november 1973

63 - 69/72 Schadevergoeding

Wilhelm Werhahn en anderen tegen de Gemeenschap
13 november 1973

Het Hof heeft arrest gewezen in zeven (gevoegde) zaken, waarin zeven Duitse firma's schadevergoeding vorderen van de Gemeenschap.

Verzoeksters verwerken harde tarwe tot griesmeel, dat zij hoofdzakelijk leveren aan fabrikanten van meelprodukten. Terwijl er in de Gemeenschap een grote overproductie is van zachte tarwe voor de broodbereiding, vertoont de productie van harde tarwe niet alleen een groot tekort, doch bovendien is zij geconcentreerd in bepaalde gebieden, namelijk Beauce (de vlakte ten zuiden van Parijs), Zuid-Frankrijk en Zuid-Italië.

Gevorderd werd de hoofdelijke veroordeling van de Raad en de Commissie (luidens het verzoekschrift) en van de Gemeenschap (luidens de memorie van repliek) tot betaling van in totaal DM 9.487.281 in hoofdsom, te verhogen met 7% rente vanaf 1 februari 1972, als vergoeding van de door verzoeksters in de loop van het graanverkoopseizoen 1971-1972 geleden schade. Deze schade zou zijn veroorzaakt door de gebrekkige, irrationele en onwettige regeling van de gemeenschappelijke ordening van de graanmarkt, in het bijzonder voor harde tarwe. Als gevolg hiervan waren de Duitse griesmeelproducenten genoodzaakt hun grondstof - harde tarwe uit derde landen - tegen de drempelprijs (125,25 RE) te kopen, terwijl hun Franse en Italiaanse concurrenten uit eigen land afkomstige harde tarwe konden kopen tegen de interventieprijs (112,44 RE) of daaromtrent.

Door deze verstoring van de mededingingsvoorwaarden zagen verzoeksters 20% van de Duitse griesmeelmarkt (de meelproduktenindustrie) wegglijden naar voornamelijk Franse ondernemingen.

Verzoeksters baseren hun aanspraak op schadevergoeding primair op een dienstfout van de gemeenschapsinstellingen, die de interventieprijs voor Franse en Italiaanse harde tarwe te laag, en de drempelprijs voor uit derde landen ingevoerde harde tarwe te hoog hadden gesteld.

In repliek beroepen zij zich voorts - subsidiair - op het principiële recht op schadevergoeding wegens een onwettig handelen - zelfs bij afwezigheid van schuld - van de administratie, dat inbreuk maakt op de particuliere eigendom en met onteigening of bezitsontneming kan worden gelijkgesteld.

Het Hof wees de vorderingen af op grond dat de Gemeenschap slechts aansprakelijk kan worden gesteld voor schade, geleden ten gevolge van handelingen van normatieve aard die maatregelen van economisch beleid met zich brengen, wanneer er sprake is van een voldoende gekwalificeerde schending van een ter bescherming der particulieren gegeven hogere rechtsregel.

De instellingen kunnen tijdelijk aan bepaalde doelstellingen van artikel 39 voorrang verlenen boven de handhaving van verkregen posities. Het begrip stabilisatie der markten omvat niet de handhaving van onder vroegere marktvoorwaarden verkregen posities.

Ofschoon de Raad bij het vaststellen van één afgeleide interventieprijs heeft nagelaten compensatie te bieden voor

de nadelen die de Duitse griesmeelproducenten daardoor eventueel indirect ondervinden in vergelijking met hun Franse concurrenten, vloeit uit dit nalaten geen onwettigheid voort. De Raad behoefde niet na te gaan of omstandigheden van zo bijzondere aard zich eventueel verzetten tegen de toepassing van normaliter toereikende bepalingen.

NIEUW RECHT OP KOMST

Adoptie - Controle

Senator N. Hougardy heeft een voorstel tot instelling van een controle op de adoptie van minderjarigen ingediend (*Parl. Besch., Senaat, 1973-74, nr. 26*). Die controle betreft de personen die minderjarigen in een gezin plaatsen met het doel ze te laten adopteren of die als bemiddelaars optreden.

Bevoegdheid - Faillissement

De door het Hof van Cassatie bij arrest van 3 mei 1973 (*R.W., 1973-74, 651*) aan art. 574, 2°, Ger.W. gegeven interpretatie heeft "onmiddellijk en terecht een scherp protest vanwege het A.B.V.V. en andere vakbonden uitgelokt", zegt de toelichting van een door de volksvertegenwoordigers L. Major, A. Vranckx en A. Baudson ondertekend voorstel van wet tot wijziging van art. 574 Ger.W. en art. 504 Fw. (*Parl. Besch., Kamer, 1973-74, nr. 695-1*), dat de terugkeer tot de door de rechtspraak aan art. 12, 4°, van de oude Bevoegdheidswet gegeven interpretatie beoogt.

Met de interpretatie van het Hof schijnen de arrondissementsrechtbanken, sommige althans, het niet eens te zijn. In een geschil tussen de curator en een arbeider heeft een vonnis van de Arrondissementsrechtbank te Antwerpen van 23 oktober 1973, na strijdig advies van de procureur des Konings, de zaak naar de arbeidsrechtbank verwezen. Dit vonnis wordt eerlang in het *Rechtskundig Weekblad* gepubliceerd.

Erfrecht van de langstlevende echtgenoot

Over het reeds oude ontwerp van wet tot wijziging van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot (*Parl. Besch., Senaat, 1968-69, nr. 200*) werd namens de commissie voor de justitie door senator Vandekerckhove verslag uitgebracht (*Parl. Besch., Senaat, 1973-74, nr. 30*).

Gezien de omvang van het verslag moge hier volstaan worden met enkele verwijzingen betreffende de inhoud.

Na een inleiding over de evolutie van de erfregeling (p. 1), statistische gegevens (p. 2), gegevens uit een enkwest van de Federatie van Notarissen (p. 3), rechtsvergelijking (p. 3) en het parlementair voorbereidend onderzoek (p. 7) wordt het eerste deel van het verslag gewijd aan de principiële beslissingen (p. 8). In hoofdstuk I wordt uiteengezet dat aan de langstlevende echtgenoot geen voorbehouden gedeelte wordt toegekend. Hoofdstuk II behandelt de rang (vóór de bloedverwanten in de zijlinie en in de opgaande linie, onmiddellijk na de afstammelingen) en de inhoud van het erfrecht van de langstlevende echtgenoot. Hoofdstuk III bevat de bespreking van bijzondere regelingen: het recht van vruchtgebruik op preferentiële goederen; het onderhoudsgeld van ascendenten; de omzetting van het erfelijk vruchtgebruik; het bezitsrecht (de saisine) van de langstlevende echtgenoot; het beschikbaar gedeelte tussen echtgenoten; erfenissen met natuurlijke of geadopteerde kinderen; nieuw huwelijk van de langstlevende echtgenoot; wettelijk recht van terugkeer; afwijkende gevallen.

Deel II (p. 26) behandelt de uitwerking van die beslissingen in het kader van het Burgerlijk Wetboek. In boek III, Titel I, Hoofdstuk III, wordt een nieuwe *Afdeling IV* -

Rechten van de langstlevende echtgenoot ingevoegd, met het zeer lange art. 745bis, dat de basisteksten van de hervorming behelst. De thans bestaande Afdelingen IV en V worden Afdelingen V en VI. Afdeling II (met als nieuwe titel: *Rechten van de Staat*) wordt aangepast, evenals de artikelen 140 (opgeheven), 205, 366, 723, 724, 731, 747, 758, 766bis (nieuw), 767, 826, 1094, 1098 (opgeheven) en 1298 B.W.

Het na de tekst van het ontwerp (p. 39) gepubliceerde advies van de Raad van State (p. 45) bevat in hoofdzaak opmerkingen in verband met de wetgevingstechniek.

BALIELEVEN

1873—1973 Honderd jaar Vlaamse Conferentie van de Balie van Gent

Een eeuw die gedurende drie dagen intens herdacht werd. De festiviteiten zetten in op donderdag 22 november 1973 met een inter-balie pleitwedstrijd.

Zes jonge advocaten, gekozen onder de beste pleiters van de balie van Antwerpen, Brugge, Brussel, Dendermonde, Kortrijk en Gent, zouden hun welsprekendheid laten keuren door een jury, samengesteld uit de voorzitters der deelnemende Conferenties, onder voorzitterschap van oud-deken Ach. De Gryse.

Het talrijke publiek werd geboeid door de pleidooien waarin afwisselend de nadruk werd gelegd op de vorm en op de inhoud.

De jury kon gelukkig al haar tijd nemen om de verdiensten der kandidaten af te wegen, aangezien de uitslag pas zou bekend gemaakt worden tijdens een waterzooisouper in het St. Jorishof.

De proclamatie had dan plaats op een uur dat de voorzitter van de jury "reeds lang in zijn bed had moeten liggen".

Uiteindelijk bleek dan toch dat, in tegenstelling met vele pronostieken, de jury de voorkeur had gegeven aan de inhoud, meer dan aan de vorm: Mr. Servranckx van de balie van Brussel mocht de prijs van 10.000 frank in ontvangst nemen.

Elke pleiter werd echter bedacht met een gratis inschrijvingsrecht op het gedenkboek dat ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van onze Vlaamse Conferentie wordt uitgegeven.

VRIJDAG, 23 november 1973, het hoogtepunt.

Klokslag half-drie mochten de Voorzitter van de Vlaamse Conferentie, Mr. Paul Van Malleghem, en de Stafhouder, Mr. Piet Blomme, Zijne Majesteit de Koning binnenleiden in de aula van de Rijksuniversiteit, waar talrijke personaliteiten, magistraten en advocaten uit binnen- en buitenland de Vorst met luid applaus begroetten.

De Stafhouder, Mr. Piet Blomme, schetste in een korte uiteenzetting, de historiek van de eeuweling.

Na hem had de Voorzitter van de Vlaamse Conferentie, Mr. Paul Van Malleghem, de taak de aandacht te richten op de toekomst.

Het beeld dat hij schetste beperkte zich niet tot de Vlaamse Conferentie, doch omvatte de gehele advocatuur.

Aan het einde van zijn betoog mocht hij onder geestdriftige toejuichingen, een huldeadres overhandigen aan Zijne Majesteit.

Tijdens de receptie die op deze stijlvolle plechtigheid volgde, begaf de Koning zich onder de overtalrijke genodigden.

Opvallend was dat hij, de rede van de Voorzitter indachtig, zich voornamelijk onderhield met de "toekomst van de balie", de stagiairs. Uit zijn vragen bleek dat hij hun problemen kent en er zich voor interesseert.

Talrijk zullen de advocaten-kantoren zijn waarin een foto

prijkt van de heer of de vrouw des huizes in gezelschap van Zijne Majesteit de Koning.

Vlug, te vlug, was deze namiddag voorbij.

Reeds begaven de eersten zich naar de mooie St.-Pietersabdij, waar het traditionele jaarlijkse banket en de revue zouden plaats hebben.

De tafelreden, tussen de zalmforel en de mokka, waren kort en goed. De Voorzitter toonde zich een knap, zij het tot ieders verbazing wat hees, polyglot.

Vice-premier en confrater Willy De Clercq rondde de toespraken af en zorgde reeds voor de overgang naar de revue.

Een revue van honderd jaar. Nieuwe vedetten en "oude glories" naast de reeds bekende talenten. De revue van de smartlap en van de wispelturige Vrouwe Justitia.

Gent was reeds lang geen bruisende stad meer wanneer de St.-Pietersabdij langzaam — moe — leegliep.

Tweemaal één minuut stilte waren de inzet van ZATERDAG, 24 november 1973.

Een ogenblik van ingetogenheid tijdens de bloemenhulde aan de gedenkplaten voor de gesneuvelde 1914-18 en 1940-45.

Even een terugdenken aan wie nog zo dicht bij ons staan en die eveneens hun rol speelden in de honderdjarige geschiedenis van de Vlaamse Conferentie.

Een korte, rustige herdenking, vooraleer het feest in al zijn jacht zou verder gaan.

In groep begaven de aanwezigen zich naar het stadhuis waar zij zouden ontvangen worden door het stadsmagistraat.

Schepen, advocaat en oud-voorzitter van de Vlaamse Conferentie, A. De Cordier, herinnerde aan de nauwe banden die er bestaan tussen de Conferentie en de Stad Gent.

In naam van het stadsmagistraat overhandigde hij aan de Vlaamse Conferentie de bronzen gedenkpenning van de Stad.

Mr. Paul Van Malleghem dankte en wees erop dat de zgn. kloof tussen politiek en advocatuur, blijkbaar niet zo breed is, aangezien zovele confraters de brug tussen beide wisten te slaan.

Een korte receptie besloot deze plichtigheid.

De genodigden kwamen nadien samen in het gezellig restaurant "Armand" waar zij zich konden sterken voor de nog komende vermoeienissen. Sommigen vonden deze lunch wel iets te zwaar als ontbijt.

Reeds om vijf uur verwachtten de Stafhouder en mevrouw Blomme hun gasten voor de receptie van de Stafhouder in de zalen van de St.-Pietersabdij.

Deze ontvangst, die telkenjare de openingsplechtigheid afsluit, moest dit jaar een dag vervroegd worden, omwille van de "petroleum-stop".

Joviaal, naar het beeld van de Stafhouder en zijn echtgenote, was de verwelkoming.

Vrienden ontmoetten vrienden. Magistraten en advocaten discussieerden over de rede van de Voorzitter, over het banket, de revue.

Het was geen "receptie" maar meer een gezellige bijeenkomst van vrienden.

Zeer lang kon het niet duren want om negen uur werd iedereen, moe of niet moe, terug verwacht in de St.-Pietersabdij voor het galabal.

Met honderden kwamen ze. Ann Michel en haar orkest zorgden ervoor dat geen plaatsje van de dansvloer vrij bleef. Engelse wals, jive en bamba volgden elkaar razend snel op. En de massa op de dansvloer wiegde mee, zo mogelijk op het ritme van de muziek.

Zoveel volk was er, zo werd er op de tenen getrapt, dat wij na afloop dames op hun blote voeten over het St.-Pietersplein naar hun wagen zagen strompelen.

Iedereen was moe. Maar iedereen had spijt dat het reeds gedaan was.

Officieel eindigden deze driedaagse plichtigheden zaterdagavond, twee uur.

De gasten en de oud-voorzitters waren ZONDAG, 25 november, te gast bij de Voorzitter en mevrouw Van Malleghem.

Het was een rustig diner, waar de speechen uitbleven: de Voorzitter was volledig zijn stem kwijt.

Drie dagen was er feest. Drie dagen, waaraan een lange voorbereiding voorafging, waren zo voorbij.

Maar de Vlaamse Conferentie mag fier en tevreden zijn. Nimmer bereikte zij een zo groot publiek. Nimmer was haar uitstraling zo groot.

De komende honderd jaar dienen zich voorspoedig aan.

Guido AERTS

MEDEDELINGEN EN BERICHTEN

BELGISCHE VERENIGING VOOR EUROPEES RECHT

Ter gelegenheid van de Algemene Vergadering van de Belgische Vereniging voor Europees Recht zal een voordracht gehouden worden door de Heer Michel MELCHIOR, gekwalificeerd navorser van het "F.N.R.S." bij het "Institut d'Etudes Juridiques Européennes" te Luik, met als onderwerp: "LE RENFORCEMENT DES POUVOIRS DU PARLEMENT EUROPEEN", op vrijdag 14 december 1973 te 18 u. ter zetel van de Universitaire Stichting, zaal A, Egmontstraat 11, 1050 Brussel.

U wordt vriendelijk uitgenodigd de vergadering en de receptie bij te wonen.

INTERNATIONALE UNIE VAN MAGISTRATEN

Vergadering op 18 tot 20 oktober 1973 te Brugge

De jaarlijkse vergadering van de Centrale Raad (Bestuursorgaan) en van de drie Studiecommissies van de Internationale Unie van Magistraten had dit jaar in ons land plaats, nl. te Brugge van 18 tot 20 oktober.

De vergadering kende een groot succes.

Tweeëntwintig landen maken thans deel uit van de I.U.M. Zeventien landen — België, Brazilië, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië (Magistrates' Association), Ierland, Italië, Japan, Luxemburg, Marokko, Nederland, Oostenrijk, Senegal, Tunesië, Zweden en Zwitserland — waren te Brugge vertegenwoordigd. De Judges van de High Court of Justice te Londen en het Hoogste Hof van Hongarije hadden waarnemers gestuurd.

Ingevolge de afwezigheid, wegens gezondheidsredenen, van dhr. J.L. Ropers (Frankrijk), Voorzitter, stond de vergadering onder het voorzitterschap van de eerste ondervoorzitter van de I.U.M., onze landgenoot A. de Vreese, Raadsheer in het Hof van Cassatie, tevens voorzitter van de Belgische Afdeling.

Voer de Centrale Raad kwamen de problemen aan de orde die verband houden met de organisatie, de werking en de toekomstplannen van de I.U.M. Onder meer werden de nodige schikkingen getroffen om een vlotte, regelmatige en efficiënte werking van de studietoelagen te verzekeren. Het voorstel van Italië om het Ve Internationaal Congres van de I.U.M. in Firenze te houden, dit in oktober 1974, vond algemene instemming.

De studietoelagen, die onlangs werden gereorganiseerd, hebben elk in de loop van drie werkvergaderingen de studie van actuele onderwerpen aangevat, voortgezet of beëindigd:

- de eerste commissie (Gerechtelijke Inrichting en Statuut van de Magistraten) behandelde het probleem van de deelneming van lekenrechters aan de rechtsbedeling.
- de tweede commissie (Burgerlijk Recht en Burgerlijke Procedure) beëindigde het onderzoek van bepaalde aspecten van de bespoediging van het burgerlijk proces.

– de derde commissie (Strafrecht en Strafvordering) vatte de studie aan van de verschillende maatregelen die de moderne strafrechter ter beschikking moeten staan.

De besprekingen hadden plaats aan de hand van vooraf meegedeelde nationale verslagen en kenden een vlot en vruchtbaar verloop. De lezer zal hieronder de tekst vinden van de resoluties die door elk van de drie commissies werden aangenomen.

**

De Belgische Afdeling van de I.U.M., aan wie de organisatie van de "Brugse Dagen" was toevertrouwd, had de gelukkige idee gehad de vergadering van de Internationale Unie te laten samenvallen met de najaarsvergadering 1973 van de leden van de Belgische Afdeling.

Aldus werd de slotvergadering van dit klein congres, zaterdagmiddag, in de ruime vergaderzaal van de Provinciale Raad in het Provinciaal Paleis, door 300 personen, zowel vreemde als Belgische magistraten en hun echtgenoten, bijgewoond.

De Voorzitter, Raadsheer de Vreese, mocht een indrukwekkende reeks autoriteiten verwelkomen, waaronder de Heer Vanderpoorten, Minister van Justitie, de HH. E. Verougstraete en A. De Bock, Eerste Voorzitters van het Hof van Beroep en van het Arbeidshof te Gent, talrijke andere korps-oversten, de Heer Lukaszewski, Rector van het Europa-College, Mr Radelet, Deken van de Nationale Orde der Advocaten, Mr Van der Ghote, Stafhouder van de Balie van Brugge.

De Heer J. Foucher, Directeur van de E.N.M. te Bordeaux, hield gedurende een klein uur een zeer gedocumenteerde uiteenzetting over de Franse "Ecole Nationale de la Magistrature". Jammer genoeg moest, ingevolge het gevorderde uur en de daarop volgende door het Provinciaal Bestuur aangeboden receptie, het geplande "question time" uitermate worden beperkt.

Het slotbanket ging door in de prachtige Gothische Zaal van het Brugse Stadhuis. In dit enige kader bood het gezelschap van niet minder dan 270 disgenoten een schitterende aanblik. De stemming rond de tafels was uitstekend en de vertegenwoordiger van de Stad Brugge, de heer Bernolet, en onze voorzitter rivaliseerden in talenkennis, toen ze de aanwezigen in vier of vijf talen toespraken. Hier en daar verwachtte iemand dra ook Arabisch of Japans te horen!

's Zondags volgde nog een uitstap naar Damme. Ook daar kon het gure weder, dat als spelbreker optrad, niet verhinderen dat in de beste vriendschappelijke stemming werd afscheid genomen en tot weerziens gezegd.

Het moet ten slotte worden beklemtoond dat het succes van de Brugse Dagen in niet geringe mate te danken was aan de voortreffelijke organisatie – waarbij het lokaal ontvangstcomité, collega's en dames, alle lof verdient – en aan de bijzonder gulle gastvrijheid die de deelnemers vanwege de lokale autoriteiten van provincie en stad – het Brugse stadsbestuur deed zijn reputatie alle eer aan – mochten genieten.

RESOLUTIES

Eerste Commissie

(Gerechtelijke Organisatie en Statuut van de Magistratuur)
Onderwerp: *De professionele rechter en de jurisdictie uitgeoefend door de niet-professionele rechters.*

De Commissie stelt vast dat het probleem betreffende het bestaan van niet-professionele rechters gesteld is zowel in strafzaken als in civielrechtelijke zaken.

Wat de strafzaken betreft, beschouwt de grote meerderheid als gewenst de handhaving van het principe van de deelneming der burgers aan het crimineel gerecht, hetzij in hoedanigheid van bijzitters, hetzij in hoedanigheid van gezworenen, maar, naar het verlangen van het merendeel der leden van

de Commissie, dienen die bijzitters of gezworenen te beraadslagen *samen* met de professionele magistraten, *zelfs met betrekking tot de schuld*. De Commissie wenst eveneens de aanwezigheid van niet-professionele assessoren in de schoot der *jeugdgerechten*. In *civielrechtelijke zaken*, beschouwt zij het als nuttig dat de zaken, die een bijzondere kennis vereisen, gevonnist zouden worden door rechtscollages samengesteld uit professionele magistraten én tevens uit personen gekozen wegens hun bevoegdheid.

Dientengevolge, is zij van oordeel dat de deelneming van niet-professionele rechters in de hogere instanties als opportuun zou voorkomen, wanneer het rechtsmiddel een nieuw onderzoek over de feiten medebrengt.

Wat de bevoegdheidsvoorwaarden van de niet-professionele rechters aangaat, is de Commissie van mening dat, in *strafzaken*, vrede kan genomen worden met het vereiste van hen de hoedanigheden te eisen van een rechtschapen burger, mits toevoeging, wat de assessoren der jeugdgerechten betreft, van een bijzondere ervaring en van de belangstelling die zij voor de jeugdproblemen betuigen. Aan de andere kant, is de Commissie de mening toegedaan dat de niet-professionele bijzitters dienen te worden verkozen of benoemd wegens hun bevoegdheid, voortspruitende onder meer uit het door hen uitgeoefend beroep of uit hun sociale functies.

Tweede Commissie

Tijdens de zevende werkvergadering heeft de Commissie van *Burgerlijk Recht en Procesrecht* verder het probleem van de *versnelling der burgerlijke rechtspleging* besproken.

I.

Uitspraak van het vonnis ter zitting of op korte termijn

1) Eensgezind was de Commissie van oordeel dat het beschikkend gedeelte van het vonnis op schrift moest zijn vastgelegd op het ogenblik van de uitspraak en dat de rechtbank eraan is gehouden.

De meerderheid van de Commissie was bovendien van oordeel dat de motivering eveneens op schrift moest vastliggen op het ogenblik van de uitspraak van het vonnis (stemden tegen: de Oostenrijkse, Zweedse en Tunesische leden).

2) De Commissie onderschat de voordelen niet van de uitspraak welke komt onmiddellijk na het sluiten der debatten. De Oostenrijkse, Marokkaanse en Tunesische leden meenden zelfs dat dit de regel hoorde te zijn. De meerderheid van de Commissie was evenwel van oordeel dat een dergelijke regel meestal niet kan toegepast worden.

3) a) In weerwil van de stemmen der Deense, Franse en Tunesische leden en van een Nederlandse afgevaardigde, aanvaarde de Commissie bij meerderheid van stemmen het principe dat de wet een termijn moest vaststellen binnen welke het vonnis zou moeten uitgesproken worden.

b) Met drie stemmen tegen was de Commissie van oordeel dat deze termijn eenvormig moest worden bepaald voor alle rechtscollages.

c) Een ruime meerderheid meende dat de rechtbank de mogelijkheid moest hebben de termijn te verlengen (10 tegen 3 met 4 onthoudingen).

d) De Commissie sprak zich niet uit over de duur van deze termijn.

e) De meerderheid van de Commissie oordeelde dat het niet naleven van de termijn geen proceduresancties met zich zou moeten meebrengen.

II.

Uitbreiding der mogelijkheid om een vonnis te aanzien als op tegenspraak gewezen in geval van niet verschijnen van een partij.

De Commissie onderzocht het stelsel van de verschillende deelnemende landen zonder dat een meerderheid kon worden

gevonden in het voordeel van een of ander van deze stelsels, namelijk :

- a) het stelsel van Italië, Senegal, Tunesië, dat het verzet als rechtsmiddel verwerpt ;
- b) het stelsel van Denemarken dat een vrije keuze voorziet tussen verzet en hoger beroep ;
- c) het nieuwe Franse stelsel dat het verzet beperkt tot de gevallen van vonnissen in laatste aanleg gewezen ten overstaan van een versteklatende partij aan wie de dagvaarding niet persoonlijk werd betekend ;
- d) het Belgische stelsel waarbij, behoudens het volgen van een speciale procedure, het verzet de regel blijft ;
- e) het Duitse stelsel dat voorziet zowel het vonnis bij verstek, geacht zijnde niet op tegenspraak gewezen, dat verzet toelaat, als het vonnis op zicht van de bundel geacht op tegenspraak gewezen, dat hoger beroep toelaat.

III.

Bijzondere procedures toepasselijk op dringende zaken.

1) a) De commissie was eenparig van oordeel dat voor bijzonder dringende gevallen er in de mogelijkheid moet worden voorzien voorlopige maatregelen te treffen zonder voorafgaande de andere partij in de zaak te betrekken.

In deze categorie moeten worden ondergebracht de beschikking in kort geding en de bewarende en preventieve maatregelen.

b) Bij eenparigheid van stemmen achtte de Commissie het noodzakelijk dat verzoeker de waarschijnlijke gegrondheid van zijn eis aantoonde, en dat hij desgevallend zekerheden stelde.

2) a) Een kleine meerderheid (acht stemmen voor, zes stemmen tegen en drie onthoudingen) meende bovendien dat in zaken waarin partijen de vrije beschikking hebben van hun rechten, de wet een versnelde procedure moest uitwerken.

b) Een meerderheid (acht stemmen voor, drie stemmen tegen en twee onthoudingen) was van oordeel dat deze versnelde procedure slechts moest mogelijk zijn op gezamenlijk verzoek der partijen.

c) Met betrekking tot de toelaatbaarheid van en de regeling der bewijsmiddelen meende de Commissie eenparig dat de voorschriften van de gewone rechtspleging moesten worden nageleefd.

d) Wat het uitwerken van deze procedure betreft diende de Commissie - bij gebrek aan tijd - af te zien van het verder uitdiepen van de hoofdkenmerken ervan.

Derde Commissie (Strafrecht en Strafvordering)

Onderwerp : *De maatregelen die de moderne strafrechter ter beschikking moeten staan.*

1. De Commissie heeft met belangstelling kennis genomen van de uiteenzettingen over de strafrechtelijke regimes van de Staten die lid zijn van de I.U.M.

Gezien evenwel het uiteenlopend karakter van die systemen, blijkt het weinig vruchtbaar in het raam van onze Vereniging nopens dat onderwerp een studie van vergelijkend recht voort te zetten. Het uitwisselen van bevindingen en meningen betreffende de toepassing van het strafrecht en de strafrechtelijke procedure moet het doel zijn dat onze bijeenkomsten in de eerste plaats nastreven. Dit doel wordt het best bereikt door vastomlijnde en nauwkeurig bepaalde vraagstukken die van algemeen praktisch belang zijn te bespreken.

2. Bij het vastleggen en uitvoeren van haar studieprogramma is het aangewezen dat de Commissie zou verwijzen naar de werkzaamheden van het Europees Comité voor de criminologische vraagstukken.

3. Indien vandaag in de meeste staten de enig mogelijke sanctie voor zware misdrijven de vrijheidsberoving blijkt te zijn, dan is het integendeel nodig dat in de toekomst de straf-

politiek zou streven naar het geleidelijk vervangen van korte gevangenisstraffen door maatregelen die de sociale en individuele wederaanpassing van de kleine delinquenten beogen. Het blijkt evenwel moeilijk, gezien de nationale gewoonten en wetgevingen, gelijkwaardige en doeltreffende vervangingsmaatregelen te vinden die tegelijk het individu en de maatschappij beschermen.

De werkzaamheden van de Commissie moeten georiënteerd worden naar het opzoeken van die maatregelen.

4. De aanbevelingen van de Commissie moeten, door bemiddeling van onze nationale verenigingen ter kennis gebracht worden van de autoriteiten die de ontwikkeling van het strafrecht onder hun bevoegdheid hebben.

TIJDSCHRIFTEN

België (Nederlands)

De Gemeente.—jg. 1973

nr. 10

Van de redactie.—In en rond de vereniging.—Wet van 11 juli 1973 houdende wijziging van de wet van 29 mei 1959.—F. Dungelhoeff, Stedelijke ordening. Methodologie voor het uitvoeren van een verkeerstechnische studie in het raam van een project van stedelijke ontwikkeling.—Actualiteit.—Wetgeving-rechtspraak (met commentaar).—J. Verhasselt, Verzorg uw taal.—Boekbespreking.—Kroniek "Openbare onderstand".

Oriëntatie.—jg. 1973

nr. 7

Ten geleide.—R. De Paepe, Het gewaarborgd loon.—D. Paris-Dresse, De handelsvertegenwoordiger en de autonome handelsagent.—Flitsen, problemen van sociale actualiteit.—Rechtspraak inzake ziekte- en invaliditeitsverzekering.—F.A.P. Bundervoet, Enkele beschouwingen omtrent de jongste sociale conflicten in België.

De Verzekeringswereld.—jg. 1973

nr. 10

Polistest : familiale burgerlijke aansprakelijkheid.—Dr. Jur. J. Vandeursen, De familiale verzekering en de schade veroorzaakt aan derden door hen "toevertrouwde" kinderen.—H. Thys, De waarborg voor sommige opzettelijke daden in de polissen B.A. Familiale.—Dr. Jur. J. Van de Rijck, Dekking van de polis B.A. Familiale voor ongevallen veroorzaakt door mentaal gehandicapte kinderen.—Interview met de heer Gilbert Callens : "Is de polis 1 van De Schelde werkelijk zo goed als men beweert ?"—Een nieuwe polis op de Belgische markt—La Préservatrice : Een nieuwe persoonlijke ongevallenverzekering voor het gezin ? Nieuws van de maatschappijen.—U.A.P. Nieuwe geïndexeerde polis menigvuldige risico's-gebruiken voor niet uitzonderlijke waarborgen die een volledige veiligheid verwezenlijken.—Mededelingen van de Maatschappijen.—Branden.—De premiebetaling van de invaliditeitsverzekering.

Europees Vervoerrecht.—jg. 1973

nr. 4

Raoul Colinvaux, Universal Short Form Bill of Lading.—Rechtspraak.—Bibliographie.

nr. 5

Rechtspraak.

Tijdschrift van de Vrederechters.—jg. 1973

nr. 8-9

Griffiers.—Kroniek van de vrederechters.—Rechtspraak : beknopte inhoud.—Jurisprudence.